

R Ø D T S

P L A N

F O R

E I

F O R N Y B A R

F R A M T I D

**INDUSTRIPOLITISK OFFENSIV
FOR Å MØTE KLIMAUTFORDRINGENE**

**2. VERSJON
2011**

RØDTS

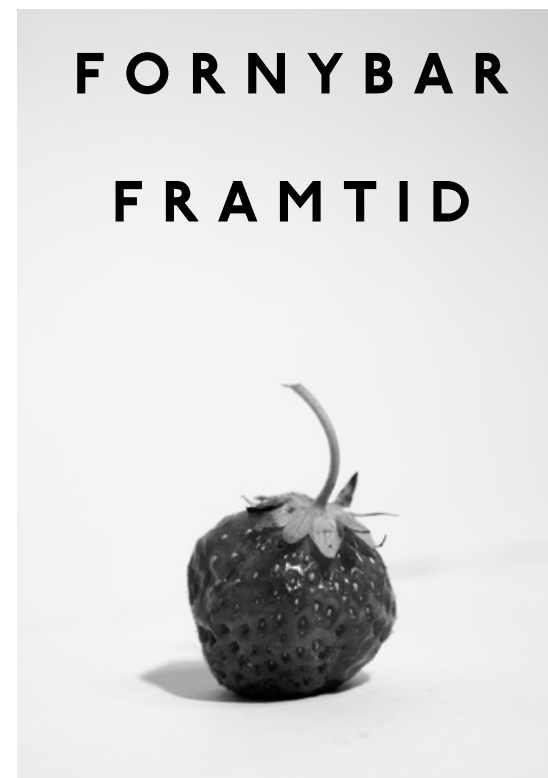
PLAN

FOR

EI

FORNYBAR

FRAMTID

**INDUSTRIPOLITISK OFFENSIV
FOR Å MØTE KLIMAUTFORDRINGENE**

**2. VERSJON
2011**

MEDVIRKENDE

Denne planen er et resultat av et dugnads-
arbeid ført i pennen av Rødts klima- og
næringspolitiske utvalg som i denne peri-
oden har bestått av:

LIV MAREN BJØRNSTAD
FRODE BYGDNES
ANDREAS DELSETT
JANNE HEGNA
MADS LØKELAND
MARIE SNEVE MARTINUSSEN
BJØRNAR MOXNES
ELIN VOLDER RUTLE
PER GUNNAR SKOTÅM

Leder av utvalget og redaktør
ELIN VOLDER RUTLE

Vi har blitt inspirert av mange grundige
utredninger, rapporter og artikler fra ulike
aktører, særlig miljø- og fagorganisasjoner.
Mange både innenfor og utenfor partiet har
kommet med kloke innspill, smarte tanker
og forslag til gode løsninger.

Vi vil særlig takke noen som har brukt tid på
å møte oss for å diskutere planen:

STEIN LIER HANSEN
Administrerende direktør i Norsk industri

RASMUS HANSSON
Generalsekretær i WWF Norge

STÅLE JOHANSEN
Klubbleder på Aker Verdal

LARS JOHNSEN
Nestleder i Transportarbeiderforbundet

LENE LIEBE
Rådgiver i miljøstiftelsen ZERO

SILJE LUNDBERG og **MARI WINSENTS**
Nestledere i Natur og Ungdom

HOLGER SCHLAUPITZ
Fagleder for energi, klima og samferdsel i
Norges Naturvernforbund

GUNNAR STEINSHOLT
Rådgiver i Fagforbundet

ARE TOMASGÅRD
Spesialrådgiver i Industri og Energi

ALLE DELTAKERNE PÅ RØDTS
OKTOBERKONFERANSE 2010

Innspillene deres har vært nyttige, og dere
har bidratt til at arbeidet vårt har gått
framover. Politiske løsninger og forslag, og
eventuelle feil og mangler i denne planen
står for vår egen regning.

Utgitt av
RØDT
ØSTERHAUSGATE 27
0183 OSLO

Grafisk utforming
MARKUS ACKERMANN

Foto
BJØRN WAD

Trykk
FLISA TRYKKERI AS

Typografi
GARAMOND (hoved)
JOHNSTON UNDERGROUND (støtte)

Papir
CYCLUS OFFSET (100g)
G-PRINT (250g • omslag)

Innhold fra denne rapporten kan fritt
benyttes, så lenge kilde oppgis.

INNHold

8	Forord
13	1 Energi
16	1.1 <i>Kutte energi fra fossile kilder</i>
17	1.2 <i>Ny tilgjengelig energi fra utbygging</i>
23	1.3 <i>Ny tilgjengelig energi fra enøk</i>
31	2 Nye jobber
33	2.1 <i>Nye jobber innen energifeltet</i>
35	2.2 <i>Grønne industriarbeidsplasser</i>
40	2.3 <i>En fornybar matproduksjon</i>
49	3 Transport, areal- og samfunnsplanlegging
59	4 Hvordan vi kan få det til
79	5 Et fornybart samfunn, uten vekst?
85	6 Hva rødt gjør og hva du kan gjøre
88	Kilder

Dagens økonomiske system baserer seg på ideen om ubegrenset økonomisk vekst på en jordklode med begrensede ressurser. At denne veksten går ut over menneskers og naturens tålegrenser blir stadig tydeligere. Nå har vi begynt å merke konsekvensene av økt konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren.

Til tross for varierende skiføre i Norge de siste vintrene, har den globale temperaturen aldri vært så høy. Klimaendringene skaper allerede store problemer, sykdommer spres med økende temperaturer, store økosystem er truet og verdens matproduksjon faller. Stormer og orkaner, tørke og flom rammer hardt, og de rammer i første rekke og aller hardest verdens fattige.

Det er bred enighet om at klimakrisen er vår tids største utfordring. Like fullt får vi vite at vi kan shoppe oss ut av problemene, gjennom kvotehandel, et par solceller og en litt mindre forurensende bilpark. Manglende handling fra norske og internasjonale politikere fører til at færre og færre tror på at endringene kan være så farlige.

Under finanskrisa bladde verdens statsledere opp milliardene som trengtes for å redde verdens banker. Hvis Jens Stoltenberg og resten av hans kolleger hadde hatt den samme viljen til å ta tak i klimaproblemet kunne vi vært langt på vei mot en kortsiktig løsning. Men når Stoltenbergs løsning er å be folk om å resirkulere mens han selv handler regnskog og kvoter, løses ikke klimaproblemet – og folk mister troen på at det går an å gjøre noe. Det er ikke rart at mange tviler på realiteten i klimaendringene, når verdens politikere bruker så store ord og gjør så lite.

Finanskrisa viste tydelig hvordan økonomisk vekst og veksten i utslipp av klimagasser henger sammen. Fallet i økonomisk vekst i 2008 og 2009 førte også til at verdens globale utslipp ble mindre. I 2010, parallelt med en mer stabil vekst i verdensøkonomien, økte utslippene igjen, og de har aldri vært høyere.¹

Rødt mener dagens økonomiske system står i veien for å kunne løse klimakrisa. Derfor ønsker vi i stedet et system der menneskers og miljøets behov har forrang framfor kapitalistenes profitt. Klimakrise, matvarekrise og økonomisk krise viser at et systemskrifte er mer nødvendig enn noen gang.

En systemomveltning kan ikke skje uten at et flertall av folk krever det, og slik er det ikke i dag. Klimaproblemet krever at vi må legge planer for handling innenfor dagens rammer, hvor feilaktige vi enn mener at disse rammene er. Vi kan verken vente på den perfekte teknologien eller det perfekte samfunnet før vi starter omleggingen fra fossilalderen til en fornybar framtid. Vi trenger løsninger vi kan sette i gang med i dag.

Vårt budskap er at kutt i norske klimagassutslipp er mulig innenfor rammene av dagens system, med dagens teknologi og parallelt med en storstilt satsing på nye, fornybare arbeidsplasser. Vår ambisjon er å lage en plan for et bærekraftig Norge der CO₂-utslippene er lave nok til at vi stabiliserer klimaendringene på et nivå som både vi og økosystemene rundt oss kan leve med. Samtidig skal vi klare å skape et samfunn med mange nok arbeidsplasser, med verdiskaping og en sunn økonomi.

For å få det til trengs politisk vilje og politisk handling. Rødt har både vilje og handlekraftige forslag, også når det truer den økonomiske eliten. Vi har et globalt ansvar for å kutte i egne utslipp, og vi kan ikke vente til de internasjonale avtalene er på plass.

Norge har en unik mulighet til å vise verden hvordan man kan legge om til en karbonfri økonomi, og fortsatt beholde høy sysselsetting og levestandard. De siste årene har norsk klimainnsats i Norge stort sett begrenset seg til ord på papir. Det finnes mange utredninger, rapporter og tiltakspakker som viser hva som er mulig. Disse er stort sett skrevet på oppdrag fra det offentlige eller av ulike miljøorganisasjoner.

Rødt vil at norske utslipp skal kuttes i Norge. Det er den eneste måten reelle kutt kan skje. I tillegg må Norge bidra internasjonalt med teknologi og penger slik at verdens fattige kan øke sin levestandard uten å gå veien om fossilsamfunnet. Vi har et historisk ansvar for klimakrisa når vår velstand og nasjonale formue i stor grad er basert på produksjon av fossile brennstoff.

I denne planen viser vi hvordan de norske utslippene av klimagasser kan kuttes med 40 prosent innen 2020. Denne planen viser også at det er mulig å dekke energibehovet vårt uten fossile kilder gjennom sparing og nyutbygging, og gjennom å omstille norsk næringsliv i en mer miljøvennlig retning.

Noen av tiltakene er enkle å gjennomføre, som for eksempel å stenge gasskraftverk og øke produksjonen av fornybar energi. Andre tiltak vil bremse den økonomiske veksten ved å bidra til redusert privat forbruk. Denne planen inneholder mange av våre forslag, men den er på ingen måte en komplett plan for en fornybar framtid. For å lage en slik plan trengs all den kunnskapen som finnes blant folk i industrien, i forskningsmiljøer, i fag- og miljøbevegelsen. Vi vil vise at det er mulig å avslutte fossilalderen på en sivilisert måte og kutte stort i norske klimagassutslipp, samtidig som arbeidsplasser og verdiskaping i hele landet sikres. Det klarer vi ikke uten bidrag fra folk over hele landet og på tvers av sektorinteresser. Vi håper fagbevegelsen, industrien og miljøbevegelsen tar utfordringen, og legger krefter inn i en samlet, storstilt offensiv for å forme en fornybar framtid.

KAPITALISMENS PARADOKSER

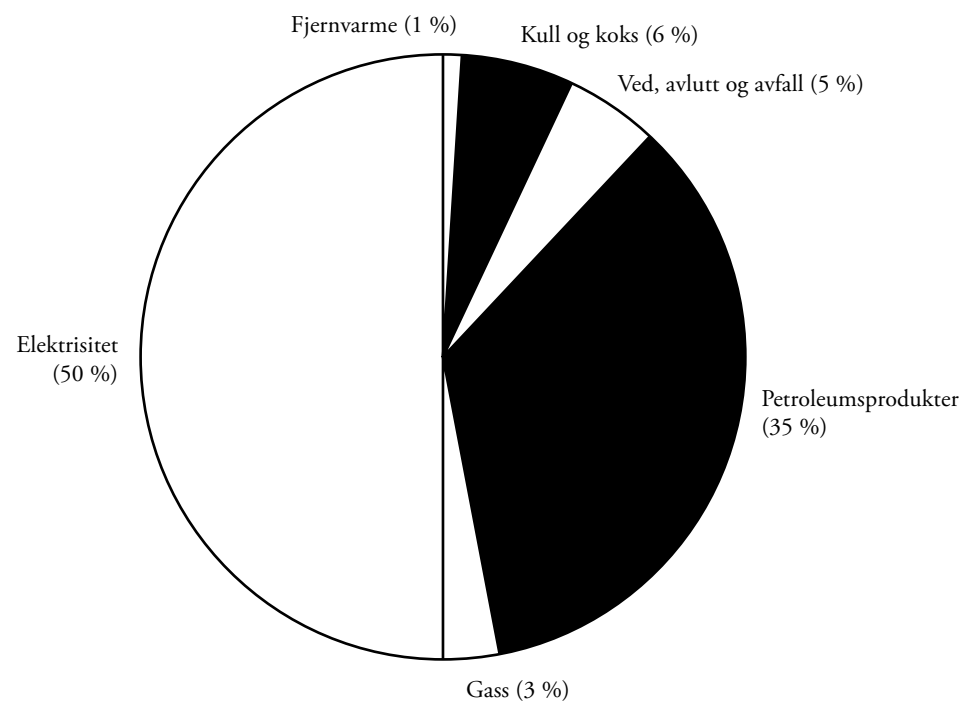
I Norge kastes det spiselige og ferske matvarer som i verdi tilsvarer fem ganger det Norge ga i nødhjelp i 2010. Tilsvarende eksempler finnes i alle de rike landene. Med rettferdig fordeling i verden kunne alle fått nok og næringsriktig mat. Under kapitalismen er behov erstattet med kjøpekraft.

1

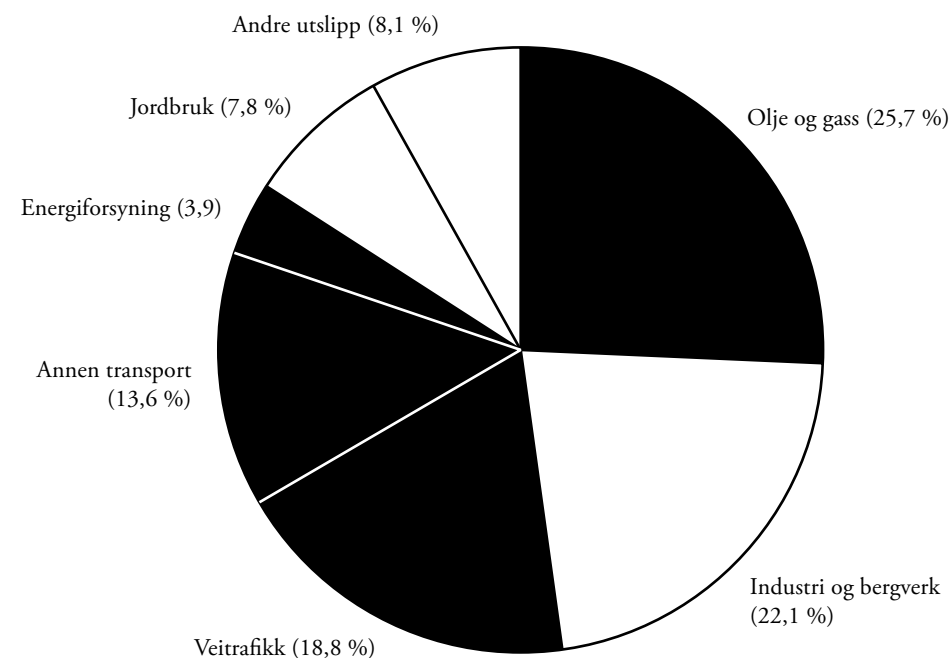
ENERGI

Rødt vil jobbe for å redusere forbruket vårt av fossil energi til et minimum. For å få det til er det nødvendig både å bygge ut ny fornybar energi og å bruke den fornybare energien vi har bedre.

FIGUR 1

Det norske energiforbruket fordeler seg på flere kilder. Totalt bruker vi ca. 230 TWt i året. Omtrent halvparten er elektrisitet, som stort sett kommer fra vannkraft, og 35 prosent er ulike petroleumsprodukter.² Siden 1990 har det totale energiforbruket steget i de fleste sektorer, kraftkrevende industri er et unntak.

FIGUR 2

Det meste av norske klimagassutslipp kommer fra fossile kilder. En fjerdedel kommer fra olje- og gassproduksjon, mens en tredjedel skyldes brenning av olje og gass i vei-trafikk, annen transport og energiforsyning (gasskraftverk). Industri og bergverk står også for store utslipp, men har redusert dem de siste årene.

1.1, Kutte energi fra fossile kilder

Rødt jobber for en kontrollert nedtrapping av norsk olje- og gassutvinning. Konkret betyr det at vi ønsker å stanse all nyutbygging av olje- og gassressurser i Norge.

Den største sektoren for norske utslipp i dag er olje- og gassvirksomheten med utslipp på 13,8 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i 2010.³ Det utgjør 25,7 prosent av Norges samlede klimagassutslipp. Da er ikke de enorme utslippene norsk olje og gass står for i utlandet regnet med. Det er mulig å dekke energibehovet vårt med fornybare kilder. Det er ikke mulige tiltak, kunnskap eller teknologi som mangler, vi mangler en reell klimapolitikk.

Petroleumsressursene er fortsatt en viktig råvare i industri, og vi må ta ansvar for framtidige generasjoners muligheter til å bruke oljen som en råvare, framfor å brenne den opp for å dekke energibehovet til transport og oppvarming. Det er nødvendig med en langsiktig plan for utvinning av olje og gass i Nordsjøen som reduserer utvinningstempoet kraftig, og samtidig sikrer stabile leveranser til fastlandsindustrien. Denne utvinningen må skje på en langt mer miljøvennlig måte enn i dag.

Bedriftene i leverandørindustrien til oljeindustrien har kunnskaper og erfaringer som gjør at de kan omstille seg til å bli leverandører, blant annet til utbygging av fornybar energi. Et godt eksempel på det er Aker Verdal, som de siste årene har satset stort på vindkraft og nå produserer understell til bunnfaste havvindmøller i Nordsjøen, blant annet til tyske og britiske prosjekter.⁴

En slik omstilling er ikke bare nødvendig av miljøhensyn. Norsk oljeproduksjon nådde toppen rundt 2000, og produksjonen på norsk sokkel har sunket med cirka 40 prosent de siste 10 årene. Gassproduksjonen stiger fortsatt,⁵ men også her nærmer vi oss toppunktet.⁶ Rødt mener det er viktig å være i forkant av denne utviklinga.

Oljeplattformene bruker i dag 15 TWt energi fra lite effektive gassturbiner, og plattformene utnytter i snitt bare 34 prosent av denne energien. Det betyr at vi trenger 5 TWt elektrisk kraft for å elektrifisere alle plattformene⁷. Rødt er for både en sterk reduksjon av utvinningstempoet og elektrifisering av plattformene. Dette vil bidra til å kutte utslippene fra denne sektoren drastisk, vårt anslag er at det innen 2020 kan reduseres med tre fjerdedeler.

1.2, Utbygging av ny fornybar energi

Norge har rik tilgang på mange typer fornybar energi. Noen typer, som vannkraft, er tatt godt i bruk, men kan utnyttes ytterligere. Vi utnytter i liten grad energien i sol, vind og bølger. Det er også et stort uutnyttet potensial i bruk av bioenergi, særlig til oppvarming av boliger og næringsbygg. En rehabilitering av eksisterende store kraftverk vil kunne gi tilgang til 15 nye TWt.⁸ Sammen med økt satsing på bioenergi vil dette kunne gi omtrent 40 TWt ny energi innen 2020.

Vindkraft

Vind vil være en viktig energikilde i framtida, og det er et stort potensial for å skape nye arbeidsplasser innen vindkraftnæringen. Norge har det beste vindkraftpotensialet i Europa, men er blant landene med færrest vindmøller.

Teknisk deles vindmøller i moden og umoden teknologi, hvor den modne er de små og mellomstore møllene som etableres på land. Dette er kjent teknologi og hylleware hos de større fabrikantene. Norge må ta del i disse utbyggingene for å sikre at denne teknologikompetansen fortsatt skal finnes hos norske forsknings- og industrimiljøer.

Dette er også en forutsetning for å kunne utvikle det som i dag kalles umoden teknologi: Store flytende mølleparker langt til havs og et integrert nett for ilandføring av denne energien.

Vindkraftutbygging til havs krever en del av den samme teknologien som i dag blir brukt i utvinning av olje og gass, slik at mange av de bedriftene som i dag leverer utstyr og tjenester til olje- og gassutvinning enkelt kan bli omdannet til vindkraftindustri.

Samtidig er den kunnskapen som kommer av landbasert vindkraft viktig for framtidige havbaserte prosjekter.

Effektivisering av vannkraftverk

Rødt ønsker ikke å sette i gang store nye vannkraftutbygginger. Vi ønsker derimot å effektivisere og oppgradere dagens vannkraftverk. Det er mulig å øke produksjonen med 15 TWt fram mot 2020 med en investering på kr 3 kr per kWt⁹. Ved å ta med dyrere prosjekter og fjerne miljømessig tvilsomme prosjekter, mener vi det er mulig å nå NVEs prognose på 15 TWt, tilsvarende 12 prosent av dagens elektrisitetsproduksjon. Et slikt opprustningsarbeid vil gi mange arbeidsplasser i lang tid. Fordi det ikke finnes noen støtteordning for slike oppgraderinger i dag, skjer det bare når NVE pålegger det på grunn av utslitte anlegg. Her må en støtteordning på plass.

Vannkraftens produksjonsevne i et år med normalt tilsig ble ved utgangen av 2005 satt til 119,7 TWt. I vannkraftverkene er 330 av 650 aggregater eldre enn 40 år.¹⁰ Dersom man samtidig med utskifting av turbiner og generatorer oppgraderer tunneler og optimaliserer vannveiene kan den totale kraftproduksjonen økes betydelig – uten å bygge ut nye vassdrag. I forbindelse med slike oppgraderinger vil effektiviteten måtte avveies i forhold til miljøkonsekvenser. Tallfesting av potensialer blir derfor grove, men en utvidelse av produksjonen på 10-20 prosent er realistisk.

Rødt mener det er en nødvendig forutsetning for oppgradering og rehabilitering av eldre store kraftverk at dette styres og reguleres gjennom NVE. Ved oppgradering av eldre store kraftverk innebærer dette at deler av produksjonskapasiteten faller ut i lengre perioder. Magasiner må kjøres ned og magasiner på andre kraftverk må fylles opp for å kompensere den bortfalte produksjonen i stopperperioden. Det er ikke mulig å gjennomføre dette uten en overordnet plan som tar hensyn til landets helhetlige strømbehov på lang sikt. Innenfor det markedsbaserte systemet som i dag finnes på kraftmarkedet kan dette ganske enkelt ikke løses.

Utbygging av småkraft

Det er mulig å utnytte vannkraften ytterligere gjennom å bygge de små, mini- og mikrokraftverkene som ikke er i konflikt med viktige naturverdier. Rødt mener det er aktuelt med utbygging av småkraftverk mange steder, antagelig kan det bygges ut 5 TWt fram mot 2020.¹¹

Vi har stor utnytting av vannressurser i Norge, og med tanke på det biologiske mangfoldet ønsker vi fortsatt vern av mange vassdrag. Dette gjelder også sideelver til allerede vernede vassdrag. En eventuell utbygging av småkraftverk må ses i sammenheng med lokale forhold og behovet for ivaretagelse av biologisk mangfold og vern av enkeltområder.

VANNKRAFT

5 av verdens 1000 største vannkraftverk er i Norge. Det største i Norge er Kvildal kraftverk, verdens 98. største med en produksjon på 3 TWt i året.

Bioenergi

Det er et stort uutnyttet potensial for bioenergi i Norge. Bioenergi bør i mye større grad enn i dag brukes til oppvarming av boliger og næringsbygg. I dag går rundt 40 prosent av det norske energiforbruket til direkte oppvarming av bygninger og vann. I dag produserer vi ca. 16-17 TWt i bioenergi. Det utgjør omtrent seks prosent av det norske forbruket.¹² Tradisjonell vedfyring er den vanligste formen for bioenergi. Det bør legges til rette for å bruke flere bioenergikilder som hogstavfall, halm og avfall fra treforedlingsindustrien, i tillegg til mer foredlede varianter som pellets.

Det bør etableres støtteordninger for individuelle anlegg i spredtbygde strøk, mens det i mer tettbygde strøk bør lages flere og bedre fjernvarmeanlegg – også der det lar seg gjøre i tilknytning til eksisterende industri. Det er mulig å bygge ut bioenergi i Norge til cirka 35 TWt og likevel være innenfor miljømessig forsvarlige rammer.¹³ En stor andel av det økte uttaket av treverk bør brukes til å produsere trekull som reduksjonsmiddel i industrien. Se mer om dette i kapittel 2.2.

20

EFFEKTIVT KLIMATILTAK

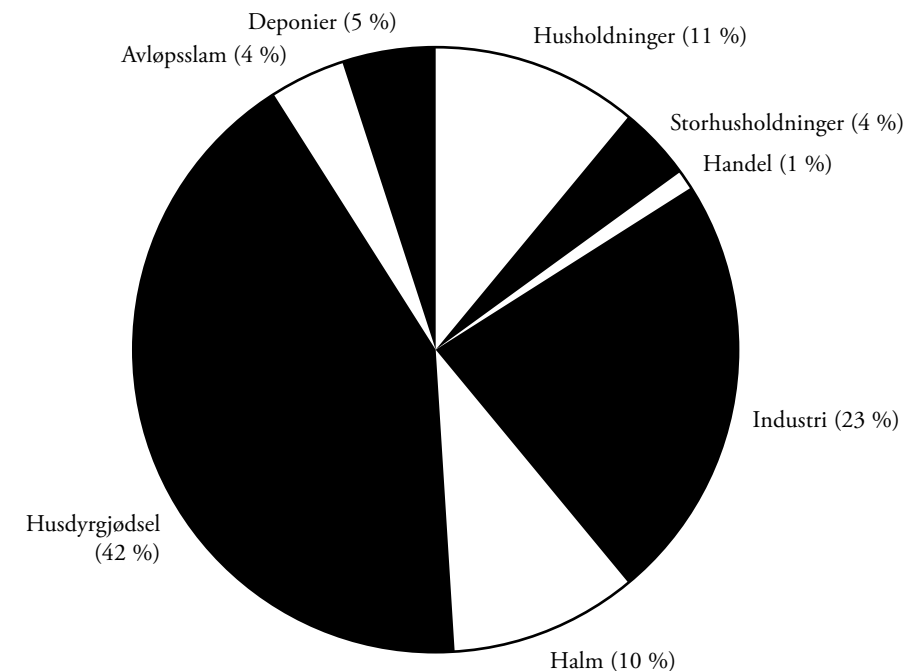
Hvis vi utnytter biogass fra avfall på denne måten vil det være et svært effektivt klimatiltak fordi råtnegassen inneholder metan som er en klimagass som har ca. 23-24 ganger sterkere virkning enn CO₂, og som på denne måten blir til energi før den uansett slippes ut. Rødt jobber for at det i de fleste kommuner etableres anlegg som kan produsere biogass av organisk materiale. Dette er også et viktig tiltak for å sikre at næringsstoffene i dette avfallet kan tilbakeføres og brukes som gjødsel i landbruket.

I Norge kan vi også øke produksjonen av biogass fra organisk materiale betraktelig. Dette gjelder blant annet organisk avfall fra husholdningene, kloakk og septikslam. Mange steder vil det også være aktuelt å bruke husdyrgjødsel, avfall fra oppdrettsnæring og avfall fra slakteri og videreforedling av matvarer. Oppdrettsnæringen slipper ut store mengder slam hvert år. Dette kan bli en ressurs i stedet for et problem, hvis man velger å benytte seg av slammet i biogassproduksjon. Dette betinger lukkede anlegg med rensing og resirkulering av vannet, noe som også har positive konsekvenser for miljøet rundt (se kapittel 2.3).¹⁴ Fra dette slammet er det mulig å produsere energi tilsvarende 900 millioner KWt.¹⁵

Totalt er potensialet for biogassproduksjon på minst 6 TWt – og da er ikke alt fisk- og landbruksavfall regnet med.¹⁶ Det meste av biogassen bør bli oppgradert til drivstoff for tunge kjøretøy, blant annet busser og varebiler. Dette er viktig for å redusere utslippene fra den eksisterende bilparken.

FIGUR 3

Vi kan produsere minst 6 TWt biogass i Norge. Av dette kan 43 prosent komme fra husdyrgjødsel og 23 prosent fra industri. Til sammen kan 15 prosent komme fra bioavfall fra vanlige husholdninger og storhusholdninger.

Solenergi

Norge ligger på jumboplass i verden når det gjelder å utnytte solenergi.¹⁷ Rødt jobber for at vi i større grad skal utnytte solenergi i Norge. Forholdene for solenergi her er bedre enn mange tror. Solcellepaneler og solfangere er hensiktsmessige å bruke til oppvarming og for å supplere andre energikilder, særlig om våren, sommeren og høsten.

Det koster å begynne å bruke solenergi mer effektivt, men det vil bidra til store innsparinger over tid. Erfaringer viser at bruk av solfangere kan redusere årlig strømforbruk i en privatbolig med rundt 30 prosent.¹⁸ Fordeler man investeringskostnadene over cirka 15 år vil solenergien i disse årene koste 40-60 øre pr KWt. Etter dette vil solenergien i praksis være gratis, og føre til store innsparinger.¹⁹

Avanserte anlegg til privatboliger koster i dag ca. 100.000.²⁰ Rødt jobber for at offentlige bygninger, blant annet sykehjem skal ha slike anlegg. Ved nybygg eller totalrehabilitering av et sykehjem vil byggekostnadene øke med 1000-1500 kroner per kvm hvis det bygges med solfangere. Denne ekstraavgiften vil betales ned i løpet av omtrent 15 år med gjennomsnittlig strømpris. Det er beregnet at et gjennomsnittlig anlegg vil dekke 50-70 prosent av behovet for tappevann, eller 20-30 prosent av de totale varmeavgiftene på anlegg for både vann- og romoppvarming.²¹ Nyere anlegg kan også brukes til nedkjøling i den varmeste perioden. Økt bruk av solenergi fører med seg stort innsparingspotensial i offentlig sektor, særlig hvis man også installerer tilsvarende anlegg på andre offentlige bygg som skoler, kontorer, svømmehaller etc. Rødt mener at dette er en investering som bør finansieres av staten.

I løpet av 10 år mener vi at det er mulig å erstatte 10 prosent av energien som i dag brukes i husholdninger og i tjenesteytende sektor med solenergi. Dersom Norge gjennom teknologiutvikling gjør solceller konkurransedyktig på pris kan vi virkelig snakke om en månelanding. Her ligger norsk industri og forskning fremst i verden. Mer om dette i kapittel 2.1.

1.3, Ny tilgjengelig energi fra enøk

Den billigste og mest miljøvennlige måten å gjøre mer energi tilgjengelig på er ved å utnytte den energien vi allerede har på en bedre måte. Rødt mener det er helt nødvendig å styrke tilskuddene til enøk-tiltak både i private husholdninger og i næringslivet. Totalt kan vi oppnå en innsparing på mellom 27 og 36 TWt innen utgangen av 2020²² og vi kan frigjøre nesten 50 TWt innen 2030.²³ Rødt vil prioritere energisparing framfor utbygging av ny energi.

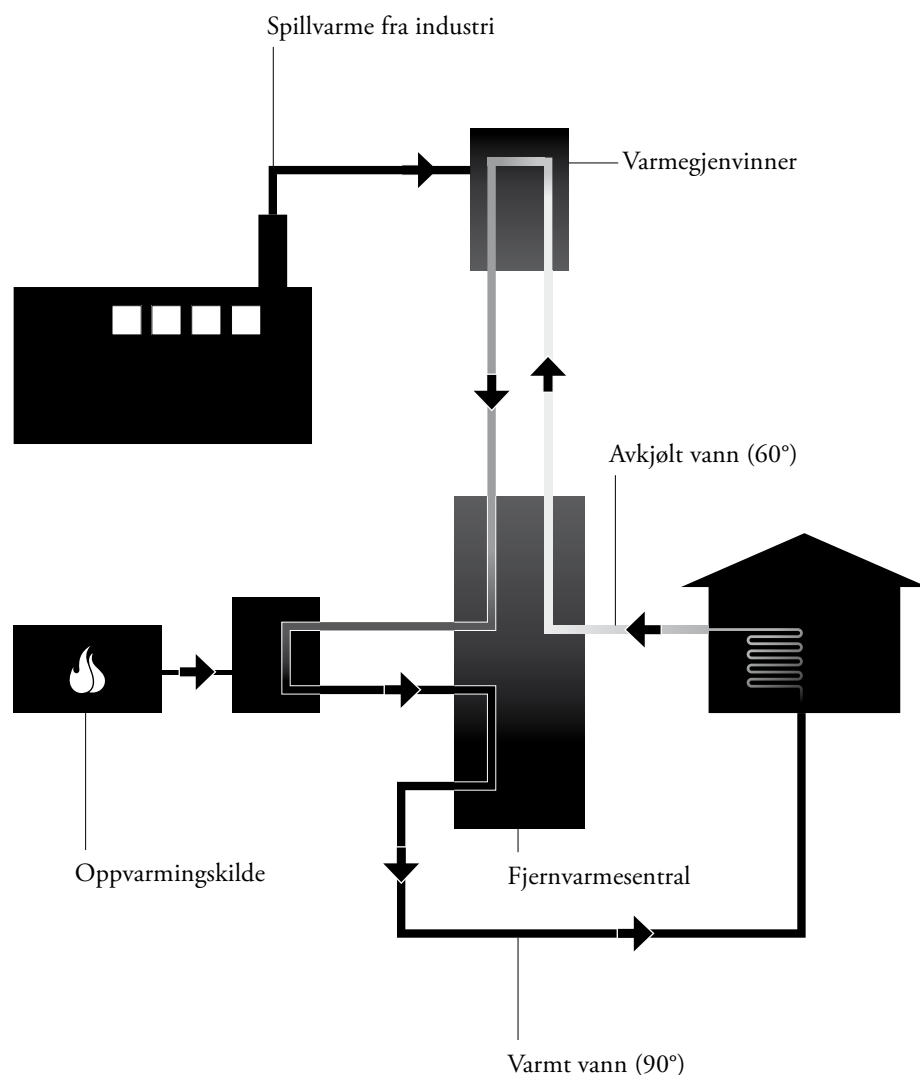
Enøk i bygninger og husholdninger

Det er et stort potensial for energieffektivisering og energisparing i Norge. Lavenergiutvalget viser at det er mulig å redusere forbruket med minst 10 TWt innen utgangen av 2020. Dette er ikke et veldig ambisiøst mål. Byggmassen for husholdninger og tjenesteytende sektor har brukt 80 TWt per år i gjennomsnitt de ti siste årene.²⁴ Av dette er rundt halvparten elektrisk forbruk. Energibruken i boliger har generelt vært synkende per m², mens forbruket i næringsbygg har økt de siste årene. Energirådets rapport fra 2008 anslår at 20 prosent energisparing er realistisk, noe som innebærer en reduksjon på 16 TWt innen utgangen av 2020.²⁵ Energisparing er også et langsiktig prosjekt, og lavenergiutvalget anslår at forbruket kan halveres fram mot 2040.

Hvis vi skal få til 20 prosent reduksjon i energibruken i norske bygg innen 2020 må vi både iverksette alle lønnsomme tiltak, og det må brukes ressurser til måling og kontroll. Rødt mener dette ikke bare er mulig, men nødvendig.

Spart energi gir store økonomiske innsparinger på sikt. En innsparing på 16 TWt vil forsvare investeringer på ca. 100 milliarder i den kommende 10-årsperioden. Ytterligere sparing vil utløse enda større investeringer. Energisparing i Bergensområdet vil for eksempel gjøre det unødvendig med den omstridte kratlinjen gjennom Hardanger, med økonomiske innsparinger som tilleggsbonus.²⁶ Tilsvarende kan en storskilt enøk-satsing redusere problemene med kraftleveranser i Midt-Norge. Den planlagte kraftlinja mellom Ørskog og Fardal som skal løse den anstrengte forsyningssikkerheten i dette området er budsjettet til å koste 2,3 milliarder. For samme sum er det mulig å spare inn 4-5 TWt, og dermed redusere problemet²⁷.

Oppgradering og nybygging har gitt bedre og tettere bygg, men kravene til ventilasjon og kjøleanlegg i næringsbygg har resultert i økt forbruk. I næringsbygg har også driftsmønsteret endret seg i forbindelse med en stor økning i kvelds- og helgearbeid.

FIGUR 4

Spillvarme fra industrien kan brukes til å varme opp boliger og andre bygninger i nærmiljøet via et fjernvarmeanlegg. Figuren viser hvordan et slikt anlegg kan virke. Den ekstra varmekilden som sikrer at vannet er 90 grader når det pumpes inn igjen kan for eksempel være en miljøvennlig pelletsovn.

Butikkenes økte åpningstid har alene medført betydelig økt energibruk til lys og oppvarming. Rødt jobber for å styrke normalarbeidsdagen og jobber mot at langt flere skal måtte jobbe unødvendig på kveld, natt og helgedager.

De nye tekniske byggeforskriftene vil bidra til enda tettere og bedre isolerte bygg. I næringsbygg er imidlertid det største potensialet økt automatisering og sentral overvåkning av lys, ventilasjon, varme og kjøling. I Energieffektiviseringsrapporten fra Bellona og Simens antydes det en besparelse på 8,4 TWt med en tilbakebetalingstid på henholdsvis 9 og 5 år for husholdninger og næringsbygg.²⁸ Rødt mener at bygningsstandarden for nye bygg og større rehabiliteringer snarest må endres til til såkalte passivhus, og innen 10 år bli satt til null-energihus, som ikke trenger tilførsel av energi.

Enøk i norsk industri

Hvis vi ser bort fra olje- og gassindustrien har norsk industri redusert sitt energiforbruk siden 2000 med 22 prosent, fra 81 TWt til 63 TWt. I olje- og gassproduksjon har forbruket økt med 34 prosent, fra 35 TWt til 50 TWt.²⁹ Det finnes likevel mange eksempler på at industrien kan utnytte energien langt bedre enn i dag og samtidig redusere klimagassutslipp. Rødt vil sikre vilkårene for kraftkrevende industri. Samtidig er det riktig å stille krav til bedre energiutnytting.

Norsk industri har fortsatt et stort potensial i å utnytte energien de bruker enda bedre. Det er store muligheter til å lage elektrisitet eller varmeenergi på basis av spillvarme, avgasser og avfall fra industrien.

Et eksempel på innsparingsmulighetene finner vi på et Enova-støttet prosjekt hos Finnfjord AS i Troms. Hovedmålet er å gjenvinne 224 GWt elektrisk kraft fra avgassene i bedriftens ferrosiliumovner. Den sparte energimengden tilsvarer det årlige elektrisitetsbehov for 8.400 eneboliger. I tillegg skal prosjektet levere 125 GWt prosessvarme til en ekstern bruker. Totalt gir dette et energieresultat på 349 GWt. Den totale investeringen i prosjektet er 512 millioner kroner.

Finnfjord i Troms er i dag blant Europas største produsenter av ferrosilisium og microsilika, med en kapasitet på 100 000 tonn ferrosilisium og 20 000 tonn microsilika. Elektrisk energi er den desidert største kostnaden i produksjonen, og det å begrense bruken er derfor bedriftens viktigste strategiske satsingsområde.³⁰

Store energimengder kan spares eller gjenvinnes, og på den måten reduseres utslipp. Også Eramet i Sauda, Peterson Linerboard i Moss og Trondheim, og Norske Skog på Skogn har effektiviseringsprosjekter. På Thamshavn verk i Orkdal har det i mange år vært energigjenvinning, og anlegget blir nå oppgradert til en andel på inntil 30-35 prosent energigjenvinning – best i verden.³¹ Rødt ønsker at det skal stilles krav til at slike anlegg må bli installert på alle smelteverk.

Også for aluminiumsverkene er det utviklet teknologi for å gjenvinne elektrisitet fra elektrolyseovnene, men denne teknologien er foreløpig lite brukt. Det bør stilles krav til at slik teknologi tas i bruk, og bevilges midler slik at det skjer raskt. Når industrien ligger i tilknytning til tettbygde strøk kan dessuten spillvarmen tas i bruk som fjernvarme.

Eksempelene over har en energisparingseffekt på 20-35 prosent. Metoder for å produsere elektrisitet fra lavtemperatur spillvarme er under utvikling. Fram til nå har man ikke kunnet utnytte energien fra spillvarme som har vært under 100 grader. Foreløpig er virkningsgraden ikke veldig stor, men det er fortsatt bedre enn at energien ikke blir utnyttet.

Rødt mener det bør settes i gang flere prosjekter på dette området, både for å utnytte spillvarmen og for å forbedre virkningsgraden. Rødt mener det er realistisk og ønskelig å legge til rette for at lavenergiutvalgets målsetting om å redusere energibruken i industrien med 20 prosent fram mot 2020 kan nås.

Tap i overføringsnett

Energirådet anslo i 2007 energitapet i overføringsnett til rundt 10 prosent av produsert energi, altså opp mot 12 TWt i et normalår.³²

Tapene i det norske overføringsnett er størst i de lokale distribusjonsnettene. De bidrar med rundt halvparten av det samlede nettatpet. Oppgraderinger i denne delen av nettet er svært kostbart og NVE konkluderte i 2004 med at en minimalisering av overføringstapene vil være samfunnsmessig lite rasjonelt. Utskifting av gamle kabler og trafoer samt overgang til høyere spenningsnivåer skjer imidlertid hele tiden som en del av den generelle oppgraderingen i nettselskapene. Slik oppgradering må bidra til kraftig reduksjon av tapet, både gjennom bedre styring og ved å ta i bruk den aller nyeste teknologien.

Tap av energi i overføringsnett er også en viktig grunn til å slutte med eksport av kraft til Europa i form av strøm. Derfor vil Rødt ha et nytt kraftregime som gjør at vi kan eksportere den rene kraften som rene industriprodukter. Se mer om dette i kapittel 4.

FIGUR 5
Selv konservative anslag for fornybar energi viser at produksjonen vil øke. Slik kan energiproduksjonen endres med tiltakene beskrevet i kapittel 1:

Energiproduksjon	2010	2020
Type energi	TWt	TWt
Vannkraft*	119,7	135,0
Vindkraft	1,0	10,0
Solenergi	0,1	8,0
Småkraft	0,1	5,0
Bioenergi fra treverk	17,1	26,0
Biogass	0,1	6,0
Petroleumsprodukter	80,5	40,0
Kull, koks etc.	13,8	7,0
Totalt	232,0	237,0

* 119,7 er beregnet elektrisitetsproduksjon i et normalår.

FIGUR 6
Hva slag energi vi bruker til hva vil være endret i 2020. I tillegg til at energiproduksjonen øker vil enøk-tiltakene vi foreslår frigjøre 36 TWt, som f.eks. kan brukes til ny grønn industri. Slik kan forbruket av energi endre seg med tiltakene beskrevet i kapittel 1:

Energiforbruk	2008*	2008	2020	2020
Fra kilde	Prosent	TWt	TWt	Prosent
Elektrisitet	50 %	115,0	158,0	67 %
Petroleumsprodukter	35 %	80,5	40,0	17 %
Koks og kull	6 %	13,8	7,0	3 %
Ved, avlut avfall	5 %	11,5	26,0	11 %
Gass	3 %	6,9	0,0	0 %
Fjernvarme	1 %	2,3	6,0	2 %
Totalt	100 %	230,0	237,0	100 %

* Tallene fra 2008 er de nyeste fra SSB sine energisider.

BIOENERGI

Matavfallet ditt kommer til nytte. En buss kan kjøre omtrent 1 kilometer på 4 kg matavfall, eller omtrent 50 meter på en bæsje.

SOLENERGI

Jorda får hvert år 10 000 ganger så mye energi fra sola som vi bruker. Det meste av solenergien vi bruker utnytter vi passivt for eksempel når sola skinner gjennom et vindu og varmer opp stua.

2

NYE

GRØNNE

JOBBER

Rødt mener det er nødvendig med en kontrollert omstilling for alle som arbeider i oljeindustrien. Det er avgjørende for arbeidet med å bygge det fornybare Norge at oljearbeidernes kompetanse og erfaring kan brukes innenfor andre sektorer.

Det fornybare Norge trenger mange flere hender i utbyggingen av fornybar energi. Dessuten vil det med Rødts politikk skapes mange nye arbeidsplasser også innenfor andre sektorer, i det som kan bli verdens reneste industri-, vare- og matproduksjon. I dette kapitlet kan du lese om hvordan denne visjonen kan realiseres.

OLJEAVHENGIG?

I 2010 arbeidet om lag 240 000 mennesker i norsk industri.³³ Omtrent 75 000 av disse er tilknyttet oljeindustrien, men av disse er det bare ca. en fjerdedel, cirka 18 500 mennesker som jobber direkte med olje- og gassutvinning.³⁴

2.1, Nye jobber innen energifeltet

Både for å effektivisere energibruken og for å bygge nytt trengs det arbeidskraft. Delvis trengs det direkte i utbyggingen av ny fornybar energi eller enøk-teknologi. Deler av leverandørindustrien vil lett kunne tilpasse seg, mens det andre steder nok vil være behov for større omstillinger.

Vannkraft

Norge var i sin tid ledende i verden på alle sider ved utbygging og konstruksjon av store høytrykkskraftverk. Bakgrunnen var den unike naturen med gode nedbørsforhold som gjorde Norge til en gigant i verdenssammenheng når det gjaldt denne typen kraftanlegg, og vi er fortsatt store. Kompetansen finnes og er tatt vare på gjennom leverandørindustrien som nå leverer til småkraftverksutbyggingene. Et rehabiliteringsprogram for de store og etter hvert gamle kraftverkene vil kunne gi en ny opptur for denne industrikompetansen.

Sysselsettingsgevinsten ved slik oppgradering er avhengig av hvor turbiner og generatorer er produsert. Dersom vi forutsetter at maskinene i hovedsak produseres i Norge og at oppgraderingen ligger gjennomsnittlig på 3 kr/kWt kan vi regne med en sysselsetting på om lag 1500 årsverk per TWt ny kraft. Dette vil bety cirka 2000 nye arbeidsplasser.

Bioenergi

En beregning tilsier at hver utbygde TWt med bioenergi vil kunne gi 300-400 arbeidsplasser.³⁵ En økning fra dagens 17 TWt til ca. 35 TWt vil bety cirka 6500 nye, varige, arbeidsplasser, i all hovedsak i distriktene.

I tillegg vil produksjon av biogass fra avfall medføre mange nye arbeidsplasser. I Sverige står biogassanlegg for over 2500 arbeidsplasser³⁶. Det er realistisk å bygge opp et tilsvarende antall i Norge, når man inkluderer biogass fra matavfall, jordbruk og avfall fra fiskeoppdrett.

Solenergi

Det arbeider nå omtrent 2500 mennesker innenfor norsk solenergi-industri, og i følge institutt for energiteknikk kan dette tallet kan ti-dobles til 25 000 i løpet av 5-10 år.³⁷ Disse arbeidsplassene kommer ikke av seg selv. Hvis solenerginæringa skal vokse i produksjon må den ha noen å produsere til. Rødt mener staten bør investere i solfangere og/eller solceller til alle offentlige bygg.

En slik offentlig satsing vil bidra til økt produksjon – et vesentlig bidrag på vei mot 25000 nye arbeidsplasser. Den ustabile situasjonen for blant annet REC som har hatt flere runder med permitteringer de siste årene viser at det er helt nødvendig med offentlig innsats for å sikre at kompetanse på solenergi forblir i Norge. Rødt vil arbeide for at solcelleproduksjonen i så stor grad som mulig samlokaliseres med prosessindustri som i dag produserer silisium, for å redusere transportbehovet og bidra til å skape vitale næringssentre flere steder i landet vårt. Det er et industripolitisk paradoks at samme uke som et kinesisk selskap kjøpte Elkem i Norge, så kjøpte Norge gjennom Oljefondet deler av Regents Street, Londons mest fasjonable handlegate.

V i n d k r a f t

Den teknologiske spisskompetansen Norge har tilegnet seg gjennom å drive havbasert oljeutvinning må brukes til å utvikle en ny sektor: hvordan etablere, drifte og vedlikeholde store havbaserte vindmøllerparker.

34 Vindkraft er den energiformen som det har blitt bygget ut mest av i Europa de siste årene³⁸. I dag er det rundt 1000 arbeidsplasser i vindkraftnæringen i Norge inkludert de som bygger blant annet turbiner og understell. Tyskland, som har satset på vindkraft lenge, har om lag 70.000 arbeidsplasser innen vindkraft og sektoren er snart større enn bilindustrien.³⁹ Vindkraft er en næring i vekst, og det er nødvendig å bygge ut både landbaserte- og havbaserte vindmøller i Norge for å sikre at teknologisk kompetanse på dette feltet fortsatt blir i Norge.

N y e a r b e i d s p l a s s e r f r a e n ø k

En reell offentlig satsing på enøk vil gi et stort antall arbeidsplasser i industri, bygg og anlegg. Ved ytterligere innsats for energieffektivisering bør det være mulig å halvere energiforbruket innen 2050 slik at antall arbeidsplasser på dette området vil holde seg varig høyt.

Energirådet har estimert at 16 TWt energisparing kan oppnås ved en investering på 100 milliarder. Dersom vi forutsetter at et årsverk tilsvarer 1,6 millioner i byggekostnader gir dette en samlet sysselsetting på over 60000 årsverk. Med en innsparing på 36 TWt innen 2020, og fortsatt innsparing etter det, kan vi regne med minst 10000 nye og varige arbeidsplasser.

2.2, G r ø n n e i n d u s t r i a r b e i d s p l a s s e r

Utslippene fra norsk industri og bergverk ligger på 11,9 millioner tonn, 22,2 prosent av de norske utslippene. Fra 1990 til 2009 har disse utslippene blitt kraftig redusert, mens de fleste andre sektorer har økt sine utslipp. Denne trenden snudde dessverre i 2010, og utslippene fra industri og bergverk er nå på vei oppover.⁴⁰ Erfaringene fra de siste 20 årene viser likevel at industri i Norge har gode forutsetninger for å løse utslippsutfordringene og kutte utslippene ytterligere i årene som kommer. Men dette kommer dessverre ikke av seg selv.

Rødt mener kortreist, fornybar energi er den beste energiforsyningen industrien kan få. Vi støtter arbeidet for å beholde kraftkrevende industri i Norge, samtidig som vi anerkjenner at deler av den har et stort forbedringspotensial med tanke på utslipp.

F r a k u l l t i l b i o k a r b o n

I Norge har vi stor produksjon av silisium, ferrosilisium, aluminium og ferromangan i smelteverkene. I dag brukes det store mengder steinkull og koks i produksjonen. Dette fører til store utslipp av CO₂.

Sintef avsluttet i 2008 et biokarbonprosjekt der de forsket på teknologi for å omdanne biomasse til trekull som kan brukes i smelteverkene. De forsket også på bruk av biomasse til å framstille ekstremt rent karbon som kan brukes til å fremstille silisium av så høy kvalitet at den kan brukes i solceller.⁴³ Resultatet var biokarbonen som inneholdt cirka en milliondel fosfor og en milliondel bor. Dette oppfyller kravene for solcelle-silisium.⁴⁴

I Norge er det omtrent 6 millioner tonn utslipp knyttet til bruken av om lag 1,6 millioner tonn kull, koks og petrokkoks årlig.⁴¹ Dersom 75 prosent av dette erstattes med trekull fra biomasse vil utslippene reduseres med 4,5 millioner tonn årlig. Det tilsvarer en nedgang på nesten ti prosent av utslippene i Norge, så fremt brenning av biomasse sees på som utslippsfritt.

Uten å skape problemer for tilvekst eller true verneverdige skogsområder, er det tilgjengelig minst to millioner tonn trevirke til produksjon av trekull.⁴² Dette vil kunne dekke minst 75 prosent av dagens kullforbruk i smelteverkene.

35

I stedet for å bruke den beste biomassen til oppvarming av private hjem bør trevirke av høy kvalitet brukes til å produsere trekull. Trekullproduksjon bør knyttes til fjernvarmeanlegg for å gjenvinne spillvarmen. Det er også mulig å bruke biprodukt som gass til drivstoffproduksjon.

Rødt mener at steinkull skal erstattes med trekull fra biomasse for å redusere utslipp. Det er økonomiske hensyn som gjør at det i liten grad brukes trekull i dag. Derfor må det inngås forpliktende avtaler om overgang til trekull. Slike avtaler bør knyttes til langsiktige industrikraftkontrakter, og til samarbeid om forskning og satsing på utnyttelse av norsk skog til trekullproduksjon. Teknologien for energieffektivisering og materialgjenvinning i disse prosessene bør også forbedres, for eksempel bruk av overskuddsvarme og utnytting av bio-oljer. Det vil gjøre det mer lønnsomt. Samtidig bør det innføres CO₂-avgift også for steinkull som kjemisk reduksjonsmiddel⁴⁵.

Bruk av biokarbon vil bidra til å sikre arbeidsplasser på smelteverkene, og vil også bety oppbygging av ny industri, som bør plasseres i distriktene for å redusere transporten av biomasse.

Tilsvarende arbeid gjøres også i sementindustrien, som globalt står for fire til fem prosent av klimagassutslippene. CO₂-utslippene fra norsk sementindustri har blitt redusert med 107 000 tonn fra 2009 til 2010.⁴⁶ Det har skjedd gjennom å bruke biologiske materialer til brensel, og avfall som sveveaske som råvare i produksjonen.

Dersom man både etablerer innfanging av CO₂ og bruker trekull i produksjonen, vil smelteverkene i praksis kunne ha negative utslipp, gjennom at CO₂ fra biomasse blir tatt ut av sirkulasjonen. Dette netto kuttet kan man regne opp mot utslipp i andre deler av norsk industri, som et bidrag til at man på sikt kan få nullutslipp fra industrien.

CO₂-fangst

Rødt mener det ikke er behov for gasskraftverk i Norge. Likevel er det viktig å utvikle teknologi for CO₂-fangst, til bruk ved smelteverk og andre store punktutslipp. Utvikling av teknologi for CO₂-fangst er dessuten en av de store utfordringene for å få ned de totale klimagassutslippene i verden, så lenge verdens energiforsyning ennå ikke er fullt lagt om fra å være fossilbasert til å baseres på fornybare energikilder.

Samtidig er det nødvendig å understreke at CO₂-fangst og lagring likevel ikke vil kunne løse verdens klimaproblemer. Det er flere grunner til det, blant annet at kostnadene er høye⁴⁷ og at det er usikkert hvor trygge deponiene kan bli med tanke på lekkasjer. Det er også knyttet helsefarer til utslipp fra renseprosessene.⁴⁸ Den viktigste årsaken er likevel

at de kjemiske reaksjonene tilsier at mengden CO₂ blir 3,7 ganger høyere enn mengden forbrent karbon. Det betyr at for hver kilo kull som forbrennes i et kullkraftverk skal 3,7 kg CO₂ fraktes og lagres.

Råstofftilgang og urbane gruver

En av verdens og Norges største utfordringer er tilgang på nye råstoffer. I Europa og USA er det meste av de opprinnelige råstoffkildene brukt opp, mens det fortsatt er forholdsvis mye igjen i Asia og Afrika. Norge og andre vestlige land har sterke interesser i å kjøpe seg inn på råstoffmarkedene i sør. Rødt mener disse ressursene burde underlegges demokratisk styring og bruk til fellesskapets beste i de landene som eier ressursene, heller enn å brukes til vårt umettelige behov for nye råstoffer.

I stedet burde land som Norge i mye større grad benytte seg av det man kan kalle urbane gruver: Gjennom å satse mer på gjenbruk og gjenvinning og fornybare råstoffer. Man trenger bare 5 prosent av energien til å gjenvinne av aluminium, sammenlignet med produksjon av ny aluminium. Man sparer 2 kilo olje på å gjenvinne 1 kg plast⁴⁹. I dag gjenvinnes omtrent 78 prosent av avfallet, men under halvparten av materialene gjenbrukes i disse prosessene.⁵⁰ Rødt mener det er viktig å øke denne andelen og benytte de urbane gruvene på en bedre måte. I 2009 ble 770 000 tonn avfall eksportert fra Norge. Omtrent 70 prosent av dette gikk til energigjenvinning⁵¹. Rødt mener det meste av avfallet bør materialgjenvinnes og brukes på nytt, ikke brennes opp. En langt høyere andel av resirkuleringen og gjenvinningen bør skje i Norge for å redusere utslippene fra transport og bygge opp flere arbeidsplasser.

Like viktig som å øke andelen gjenvinning er det å redusere den totale avfallsmengden. Det er også nødvendig at de fleste produkter produseres på en måte som gjør det enkelt å demontere og resirkulere de ulike komponentene.

Verdens datalager

Fordi de holder stabil temperatur og har naturlig kjøling er nedlagte gruver er utmerkede steder for å sette opp dataparker som kan dekke det stadige økende digitale datalagringsbehovet kunnskapssamfunnet fører med seg. Norge har mange store nedlagte gruver, og vi har i tillegg områder med overskudd på elektrisitet, blant annet Nordland. Rødt mener denne elektrisiteten bør brukes til å lagre bits og bytes som kan transporteres uten store forsinkelser framfor å transportere elektrisitet med stort energitap i overføringsnettet.

BRUK OG KAST?

Full ressursutnyttelse er en forutsetning for det fornybare samfunnet.

En fornybar matproduksjon med lave utslipp fra produksjon og transport, som sikrer oss alle trygg og ren mat, er en essensiell del av fornybarsamfunnet. Klimaendringene vil skape store utfordringer for verdens matproduksjon. En god matpolitikk er derfor å forsøke å begrense omfanget av klimaendringene gjennom å redusere klimagassutslippene – også fra matproduksjonen – samtidig som vi må sørge for å utnytte de ressursene vi har på en best mulig måte.

Når maten produseres, foredles og spises lokalt, vil utslippene fra transport gå ned. Samtidig må deler av produksjonen – i fiskeriene og i landbruket – legges om slik at unødvendig transport og import av fôr og andre innsatsfaktorer reduseres. Oppdrettsnæringa har hatt en uhemmet og svært skadelig vekst gjennom alt for lang tid, og den utgjør i dag en direkte trussel mot lokale fiskere og havenes økosystemer. Oppdrettsnæringa må legges om slik at den også kan bli en del av en fornybar og bærekraftig matproduksjon.

En omlegging til lokal, bærekraftig matproduksjon innebærer lokal videreførdling. Det betyr flere arbeidsplasser. Alt for lenge har matproduksjonen, både i landbruket, fiskeriene og oppdrettsnæringa ensidig fokusert på vekst i volum. Det ligger et enormt uutnyttet potensial i å finne nye former for videreførdling og produktutvikling som kan skape mange nye arbeidsplasser, samtidig som matproduksjon, foredling og konsum kan foregå lokalt.

Derfor vil Rødt ha en helt ny matpolitikk i Norge. En lokal, bærekraftig matproduksjon vil bety flere arbeidsplasser, reduserte klimagassutslipp og økt matsikkerhet. For at dette skal bli en realitet må vi sikre de som produserer maten trygge og gode vilkår. Det fordrer en annen fiskeri- og landbrukspolitikk i Norge, som vil skape mange nye arbeidsplasser innenfor primærproduksjon og foredling.

Fisken er en av Norges aller fremste fornybare ressurser. I 2010 leverte norske fiskefartøyer 2,7 millioner tonn fisk og skalldyr.⁵² Norsk fisk er dermed en viktig matvare og proteinkilde for mange mennesker, samtidig som det utgjør en svært viktig levevei og inntektskilde for hele landet. Hver dag spiser 35 millioner mennesker norsk fisk og sjømat til middag⁵³, fisk og sjømat er Norges største eksportinntektskilde, etter oljen og gassen. Med en god forvaltning av fiskeressursene vil vi kunne leve godt av dem i uoverskuelig framtid.

Samtidig er det store utfordringer i fiskeriene. Manglende rekruttering fører til forgubbing blant fiskerne, som det også blir stadig færre av. Måten vi fisker på er av stor betydning, for hvordan vi utnytter ressursene og hvem som nyter godt av dem. Den sentrale politikken har vært en omlegging av fiskeflåten som fører til stadig større båter, gjennom det som kalles strukturering – kjøp og salg med fiskekvoter. Denne politikken har ført til at antallet fiskere har falt dramatisk, sist med Stortingsmelding 21 (2006-2007). Denne politikken er feilslått etter alle andre kriterier enn de stadig mektigere fiskebåtreddernes lommebok.

En framtidsretta, fornybar fiskerinæring er basert på sjarken, som til tross for regjeringas iver etter å strukturere dem bort, fortsatt utgjør bærebjelken i kystsamfunnene. Framtida for det fornybare Norge er små, moderne båter som fisker med passive redskap, lavt drivstofforbruk og landing av høykvalitets råvare lokalt. Det er ikke til å legge skjul på at lønnsomheten i sjarkflåten per i dag ikke er særlig god. Det er ikke riktig medisin å innføre strukturkvoter, men å tilføre denne flåtegruppen større gruppekvote, på bekostning av havfiskeflåten. Slik vil det bli ilandført mer kvalitetsfisk – fisken får høyere verdi når den fiskes på mest skånsomme måte – og det vil gi større ringvirkninger langs kysten (mer om dette under foredling).

Rødt krever derfor en helhetlig omlegging av norsk fiskeripolitikk som styrker den fornybare kystflåten, på bekostning av havfiskeflåten. Struktur- og kvotepolitikken må legges om slik at gruppekvoten til sjarkflåten økes, samtidig som flåten under 11 meter skal tillates fritt fiske, med tilsvarende reduisering av havfiskeflåtens kvoter. Videre må drivstoffsubsidier til fiskeflåten gjennom fritak fra CO₂-avgiften fjernes, samtidig som minstepradraget for fiskerne økes tilsvarende, slik at fjerningen av drivstoffsubsidiene ikke rammer sjarkflåten.⁵⁴ Slik kan vi skape en ny giv i ei næring som i alt for lang tid har fått sin utvikling diktert av mektige redere. Et fornybart Norge skal baseres på levedyktige lokalsamfunn som produserer ren, trygg og sunn mat.

Oppdrettsnæringa

De siste tjue årene har havbruksnæringa vokst uhemmet, i så stor grad at den i dag er i ferd med å vokse ut over kystens og økosystemenes bærekraft. Næringa er dominert av et fåtall svært rike og mektige eiere som stadig ekspanderer sin virksomhet på bekostning av miljø og mennesker. Det som i utgangspunktet skulle være ei kjærkommen tilleggsnæring for kystsamfunnene har blitt til flernasjonale selskaper som har interesser som står i direkte konflikt med befolkninga langs kysten, framtidig bosetting, lokale fiskestammer og havenes bærekraft.

Rødt ser med bekymring på at:

- ♦ Oppdrettsanleggene oftere legges til de beste fiskeplassene, som også er de beste gyteplassene for kysttorsken.
- ♦ Norsk oppdrettslaks spiser mer fisk enn den samlede produksjonen av menneskemat i norsk sjømatnæring. Det er dårlig ressursutnyttelse når villfanget fisk eller landbruksprodukter som kunne ha vært menneskeføde blir brukt som fôr.
- ♦ Oppdrettsanleggene forurensar, i form av ukontrollerte utslipp av kloakk, kjemikalier og medisiner mot sykdom. Dette har store og ukjente negative konsekvenser for miljøet og for økosystemene i havet.
- ♦ Rømming fra oppdrettsanleggene fører til spredning av sykdommer, parasitter og lus, samtidig som det direkte truer villaksens eksistens.
- ♦ Havbruksnæringa har stor innflytelse og tette band til makta. Dagens fiskeriforvaltning og tilsynsmyndigheter er ikke troverdige. Både fiskeri- og kystminister Lisbeth Berg-Hansen og landbruks- og matminister Lars Peder Brekk har eierinteresser i havbruksnæringa, og er uegnede til å rydde opp i næringa.
- ♦ Vanlige folk og fiskeres interesser og synspunkt svært ofte overkjøres av mektige næringsinteresser.

Derfor krever Rødt at det straks iverettes tiltak for å rydde opp i havbruksnæringa.

Rødt krever umiddelbar stans i tildeling av nye konsesjoner, eller utvidelse av eksisterende. Det må utarbeides en plan for hvordan dagens virksomhet raskest mulig kan tas inn i lukkede anlegg. Dette innebærer en sterk satsing på forskning og utvikling som vil skape arbeidsplasser og kompetansemiljøer av stor verdi for kysten. Det samme vil et omfattende forskningsprosjekt for å kartlegge økosystemene i fjorder og konsekvensene av oppdrettsnæringa gjøre.

Opprydningen i oppdrettsnæringa vil legge grunnlaget for en moderne og fornybar oppdrettsnæring som vil kunne bidra med verdifull matproduksjon og eksportinntekter i mange år framover. Et skifte fra det enøyde fokuset på vekst i volum, til fokus på økt kvalitet, utvikling av nye produkter og vekst i innenlands konsum kunne bidra til å skape mange arbeidsplasser rundt oppdrettsnæringa.

Fiskeforedling

Norsk fisk- og sjømatproduksjon har stor verdi for norsk økonomi, og for sysselsettingen i kystsamfunnene. Samtidig er det ingen tvil om at det er et stort uutnyttet potensial i videreforedling og utvikling av nye produkter basert på den fantastiske råvaren norsk fisk er.

Det er John Fredriksen, Kjell Inge Røkke og andre fisk- og oppdrettsmillionærer og milliardærer som tjener seg søkkrike på å eksportere fisken som råvare og foredle den i utlandet. For miljø, økonomi og sysselsetting vil det være mer fornuftig å foredle fisken i Norge. Slik kan vi få flere arbeidsplasser og økt verdi av råvarene.

Når fisken behandles som ferskvare og tas i land for foredling og salg uten å fryses, oppnås større verdi på råvaren. Torsk som omsettes hel, uten å fryses, kan selges for fem til seks kroner mer i høysesong. I sommerhalvåret, når tilgangen på torsk er lavere, kan prisdifferansen komme opp i mer enn ti kroner.⁵⁵ For torskefilet er forskjellen enda større: fersk filet selges vanligvis for 25 kr mer per kilo enn fryst filet.

Potensialet for verdiøkning er enormt, noe et enkelt regnestykke viser: Dersom de vel 10 millionene tonn fryst filet som ble eksportert i fjor hadde blitt omsatt i fersk stand i stedet, ville det ha betydd 250 millioner i økt inntekt. Ifølge beregninger fra Fiskekjøpernes forening er potensialet for økt verdi av torskeeksporten omkring en milliard i året.⁵⁶ Denne verdiøkningen vil komme befolkningen langs kysten til gode, fordi den ferske fisken må tas i land og videreforedles lokalt. Potensialet for nye arbeidsplasser er stort: En omlegging av fra fryst til fersk torskefilet kan alene skape 3000 nye arbeidsplasser.⁵⁷ En slik omlegging av produksjonen tar tid, og den kommer ikke av seg selv, det må tilrettelegges

med investeringer i infrastruktur og nye mottaksanlegg m.m. Det kreves en markant omlegging av fiskeri- og kystpolitikken. I stedet for å satse på levende kystsamfunn med ilandføring og lokal bearbeiding av fersk fisk, legger myndighetene i dag opp til en utvikling i motsatt retning. Under sterk innflytelse fra de rike fiskebåtrederne utformes det en politikk som gjør at frysetrålerna skal vokse seg enda større. Strukturvoteordningene (omtalt under fiskeriene) er en viktig årsak til at utviklinga går i feil retning. Lovendringer der det åpnes for stadig større havgående fartøy med økt frysekapasitet og økt drivstofforbruk med påfølgende utslipp, er også med på å tilrettelegge for stadig mer frysing og eksport av hel, ubehandlet fisk, uten ilandføring i Norge.⁵⁸

Rødt krever en reversering av regelverk og lovendringer som gir fordeler til havfiskeflåten. En satsing på ilandføring av fersk fisk og lokal bearbeiding må være de veiledende prinsipper for utforming av en ny politikk, med påfølgende investeringer i infrastruktur, produktutvikling og markedsføring av fersk, villfanget fisk. Dessuten må det sikres skikkelige arbeids- og lønnsforhold i foredlinga. Norsk arbeidsmiljølovgivning og tariffavtaler skal gjelde.

Rødt er for et sterkt landbruk som baserer seg på de ressursene vi har i distrikts-Norge og som driver innenfor økologisk forsvarlige rammer. Importen må begrenses. Vi trenger flere gårder og mer dyrka areal.

I en årrekke har vi fått stadig færre og mer effektive bønder⁵⁹ som har en langt svakere lønnsutvikling enn andre arbeidsfolk⁶⁰. I dag er det først og fremst de store matvarekjedene som tjener penger på norsk mat. Denne utviklinga må snus til fordel for bøndene. I en verden med økende befolkning har vi et ansvar for å produsere størsteparten av det vi forbruker.

Norske bønder gjør en viktig jobb for nasjonal og global mat-sikkerhet. Økt selvforsyning fra dagens omtrent 50 prosent er nødvendig for å styrke nasjonal beredskap. I beregning av selvforsyningsgraden må også importert kraftfôr med. Rødt ønsker bedre ressursutnyttelse av utmarka, og mindre bruk av kraftfôr. Landbruket må holdes i hevd og videreutvikles. Landbruksutvikling er langsiktig, og kan ikke starte den dagen de globale markedene ikke lenger ønsker å selge oss maten vi spiser. Bruk av kunstgjødsel, antibiotika og sprøytemidler må reduseres.

En stabil matforsyning fra norsk landbruk må være robust mot klimaendringer og sykdomsspredning. Her er allsidig produksjon og mangfold i plante- og dyrearter nøkkelen.

Rødt jobber for at norsk landbruk skal fylle tre viktige krav:

- ♦ Det skal drives bærekraftig, innenfor økologiske forsvarlige rammer.
- ♦ Det skal være anstendige lønns- og arbeidsforhold for de som produserer maten vår.
- ♦ Forbrukerne skal få sunn, variert og trygg mat, til en rimelig penge.

Derfor er Rødt for å øke overføringene til landbruket, og sikre at pengene kommer de som dyrker jorda til gode. Det bør være særskilte støtteordninger for miljøvennlig og økologisk produksjon.

FIGUR 7

En reduksjon av norsk petroleumproduksjon med tre fjerdedeler redusere antallet arbeidsplasser tilsvarende. Regnskapet vårt går like fullt i pluss. Tallene viser de typene arbeidsplasser vi har beskrevet i kapittel 2. Det finnes andre vi ikke har tatt med, og det er sannsynlig at antallet nye grønne arbeidsplasser vil være høyere. Det vil også være behov for økt antall arbeidsplasser i andre sektorer, slike som helse- og utdanningssektoren. Det vil være arbeid til alle i den fornybare framtida.

Disse nye arbeidsplasser kan vi få med tiltakene beskrevet i kapittel 2:

Arbeidsplasser i 2020 sammenlignet med i dag

Sektor	Endring i 2020
Petroleumproduksjonen	-14 000
Vannkraft	2 000
Vind	5 000
Sol	22 500
Trebio	6 500
Biogass	2 500
Trekullproduksjon	1 000
Andre grønne arbeidsplasser	1 000
Enøk	10 000
Fiskeri og landbruk	5 000
Totalt	41 500

HAVBRUK

Det stod i snitt 290 millioner laksefisk i merdene de fire første månedene i 2010. Dette er antakelig 100 ganger flere enn den samlede ville bestanden av laksefisk i norske kystfarvann.

NORSK MAT

Vi dyrker mye av det vi spiser i Norge. Selvforsyningsgraden ligger stabilt rundt 50 prosent, og mestparten av korn, rotgrønnsaker, meieriprodukter, fisk og kjøtt i butikkhyllene er norskproduserte. Det er også mye av den gode frukten, i 2009 ble det produsert 13 800 tonn epler, 1 500 tonn plommer, 1 300 tonn kirsebær og moreller samt 850 tonn pærer her til lands.

3

T R A N S P O R T ,

A R E A L -

O G

S A M F U N N S -

P L A N L E G G I N G

Utslippene fra transportsektoren øker kraftig, og størstedelen av utslippene kommer fra bruk av fossilt drivstoff. For å redusere disse utslippene kreves det store omlegginger.

Rødts plan for transportpolitikken er å redusere transportbehovet, og gjøre den resterende transporten smartere og mindre forurensende. Dette bør kunne redusere utslipp fra transportsektoren med 30 prosent. Rødt krever snarlig utbygging av dobbelspor på hele intercity-triangelet og utbygging av høyhastighetstog mellom de store byene. Det må investeres stort i et offentlig eid og drevet kollektivtransportsystem. Gods må over på bane og det må gjøres enklere å bruke el-bil.

FORURENSENDE BILER

Veitrafikken i Norge står for utslipp av 10,1 millioner tonn CO₂-utslipp, nesten 20 prosent av de nasjonale utslippene. I tillegg kommer utslipp fra annen transport og motorredskaper på 7,3 millioner tonn.⁶¹

Smarte byer og tettsteder

Det viktigste tiltaket for å redusere utslipp fra transport er god by- og kommuneplanlegging. Flest mulig av tjenestene man trenger må være innen gang- og sykkelavstand, og lett tilgjengelig med kollektivtransport. Bilbaserte kjøpesenter utenfor byer og tettsteder fremmer enda større bruk av privatbil. Ved å satse på sentralisering eller by- og tettstedsutvikling kan man tilrettelegge mer for kollektive løsninger.

Den gjenværende transporten må bli så miljøvennlig som mulig. I byer og tettsteder er hybridbusser og busser på biometangass gode løsninger, i tillegg til lokaltog og bane. I distriktene vil mange fortsatt være avhengig av bil, og her kan hybridbiler være gode alternativer. Redusert transportbehov vil redusere køer, og utslipp fra disse. Bedre veistandard vil redusere utslipp fra hver enkelt bil på disse strekkene. Rødt ønsker først og fremst bedre veistandard for å bedre trafikksikkerheten, og ikke øke antall kjørefelt siden det tilrettelegger for mer privatbilisme.

Kollektivt og effektivt

Rødt mener at transport av mennesker og gods skal flyttes fra vei og fly til bane. Rødt vil ha dobbeltspor med høyhastighetsstandard på intercity-triangelet mellom Lillehammer, Halden og Skien. Rødt ønsker høyhastighetsjernbane mellom de store byene i Sør-Norge, og på lang sikt også mellom Trondheim, Bodø og Tromsø. Et høyhastighetsnett med hyppige avganger for persontrafikk på dagtid, og sambruk med godstrafikk nattetid, vil ha stor klimaeffekt og kan redusere norske utslipp fra transport med opptil 1,4 millioner tonn CO₂.⁶²

Prognosene viser at storbyregionene i Norge står foran en befolkningsøkning på 30 til 40 prosent fram mot 2030. Det vil skape store trafikkutfordringer i storbyene og nærliggende områder. Utfordringene kan løses gjennom endrete transportmønstre som krever både holdnings- og adferdsendringer blant befolkningen og tilrettelegging for dette.

Befolkningsøkningen gjør at vi må tenke helhetlig på både transport og arealbruk. Rødt ønsker å bygge ut kollektivtransport i byene til et nivå som gjør bil overflødig ved dagligdagse reiser. Dette kan oppnås ved en kraftig satsning på kollektivtransporten innad i byene, og må inkludere transport til og fra forstedene og resten av regionen, samt mellom de store byene. Storbyregionene står for størsteparten av de transportrelaterte utslippene av klimagasser i Norge. En storstilt overgang fra privatbilisme til kollektive løsninger vil redusere disse utslippene betydelig.

Bedre kollektivtransport

Rødt vil bedre kollektivtransporten i hele landet. Hvordan dette skal gjøres vil variere fra sted til sted og avhenger av folketall og geografi. Dette er en fylkeskommunal sak, som de fleste steder krever godt samarbeid mellom kommunene. Mange som pendler krysser kommunegrensene, og et godt tilbud må være fokusert på å løse folks behov, ikke på administrative grenser. Skal vi skape gode kollektivtransporttjenester må vi bruke de ansattes kompetanse og erfaring. Vi må også få slutt på anbudsrundene som svekker de ansattes rettigheter, og i stedet gi dem skikkelige lønns- og arbeidsvilkår.

Utslippskutt forutsetter en kombinasjon av restriktive tiltak mot bilisme og styrking av kollektivtransporten. Reisetid og pris er de to faktorene som avgjør hva slags transport folk velger. I første rekke må tilbudet være godt nok både når det gjelder antall avganger og hastighet. Står bussen i samme kø som bilen, eller kjører den forbi? Går det buss tre ganger i døgnet eller hver halvtime? I kombinasjon med lave priser får et godt tilbud folk til å velge kollektivt. En kraftig satsing på tilbudet er imidlertid ikke nok. Parkering ved arbeidsplassen må skattlegges på lik linje med andre frynsegoder, og incentivene for å benytte sykkel eller kollektivtransport må økes gjennom ulike belønningssystemer.

KOLLEKTIVTRANSPORT

Å reise sammen er smart. En vanlig buss kan erstatte 1 km bilkø!

Kravene under vil samlet sett føre til bedre kollektivtransport, men må tilpasses lokale forhold:

- ♦ Transporten må være billig eller gratis. Betalingsfri kollektivtransport vil gjøre at flere velger kollektivt framfor privatbil.
- ♦ Hyppigere avganger. Hyppigere frekvens gjør kollektivtransport til et bedre og mer realistisk alternativ.
- ♦ Gode systemer for «park and ride». Det bør bygges opp parkeringsmuligheter for bil og sykkel ved hoved- og endestasjoner for kollektivtrafikken.
- ♦ Kollektivtransporten skal driftes av det offentlige. Offentlig drift sikrer godt tilbud både på lønnsomme og mindre lønnsomme ruter. Anbudsutsetting av kollektivtransporten fører til manglende helhetstenkning og svekker de ansattes lønns- og arbeidsvilkår.
- ♦ Godt kollektivtransporttilbud for mennesker med funksjonssnedsettelse. Tiltrettelagt transport, såkalt TT-transport finnes i alle fylker, men ikke i alle kommuner. Rødt vil stille krav om at mennesker med funksjonssnedsettelse skal få gode tilbud både på fritidsreiser og ved reiser til og fra skole og jobb.
- ♦ Restriksjoner på antall parkeringsplasser. Det er en klar sammenheng mellom tilgjengelighet på parkering og trafikk i byene. Sentrumsbydeler bør ha ordninger for beboerparkering og redusere antall parkeringsplasser utenom ordningen til et minimum.
- ♦ Restriktive tiltak på biltrafikken, som f.eks bompenger og rush-tidsavgift. Rødt støtter bruk av veiprising i store byer for å legge begrensninger på privatbilismen og fremme overgang til kollektive transportformer. Det er viktig at inntektene fra veiprising uavkortet går til å styrke kollektivtilbudet.

Transporten av gods og varer skjer i hovedsak på lastebil, trailer eller varebiler. Det er en stor miljøgevinst å hente ved å få mer av gods- trafikken over på bane og båt. Dette forutsetter også at det er god infrastruktur ved knutepunktene og gode løsninger for samlasting, for å unngå unødvendig omlasting av varer.

Bedre samordning av den eksisterende transporten er også nødvendig. Mellom 1993 og 2008 ble varetransporten på vei i Norge doblet, mens mengden varer som ble fraktet økte med omtrent 50 prosent. Det betyr at i mye av varetransporten fylles ikke bilene godt nok opp. I tillegg er omtrent 25 prosent av lastebil og trailer-transporten tomtransport, der bilene frakter varer den ene veien og kjører tomme tilbake.⁶³ De siste årene har det vært noe bedring i kapasitetsutnyttelsen på transport av matvarer. For eksempel fraktes fisk i frysevogn ned til kontinentet, og de samme bilene frakter frukt og grønnsaker i kjølevogn tilbake. En slik samordning gir både en økonomisk og miljømessig gevinst. Containerbiler er også langt framme i denne sammenheng, ved at de frakter containere til båter og returnerer containere tilbake. Rødt mener det er viktig å redusere varetransporten og øke kapasitetsutnyttelsen på den gjenværende transporten.

El-biler i offentlige tjenester

Rødt jobber for at mest mulig av den nødvendige biltrafikken skal være fri for klimagassutslipp. En del kommunale tjenester, som hjemmehjelp og vaktmesteroppgaver, fordrer en kommunal bilpark. Et viktig tiltak er derfor å få mest mulig av den kommunale transporten over til el-biler (evt hybridbiler i kommuner med stort areal). Disse investeringene bør fortrinnsvis gjøres når bilparken uansett skal utvides og eller fornyes.

I distriktene må det bygges infrastruktur slik at folk flest kan bytte ut bensin- og dieslbiler med el-biler. Et slikt tiltak er flere og bedre ladestasjoner. Det er ikke en løsning å elektrifisere hele Norges bilpark. Bilparken må reduseres, først og fremst i de store byene der kollektive løsninger er mulig. Her kan styrking av tilgangen på private el-biler ha uønsket effekt. I Oslo innebærer el-bilsatsingen bl.a. at el-biler får kjøre i kollektivfeltet. Dette fører ikke til at folk bytter ut familiens bensinbil med en el-bil, derimot kjøper mange seg el-bil som bil nr 2, og bruker denne framfor kollektivtransport. Det fører til mer press og trafikk på veinettet, og styrker presset om økt veiutbygging.

I mai 2010 ble det gjort en undersøkelse som viste at det var 66 el-biler i offentlig regi. I løpet av året som har gått har dette i følge Grønn bil steget til ca. 100 biler. Med tanke på rekkevidde og størrelse kan 60 prosent av kommunale biler, ca. 6000, lett byttes til el-biler uten at det skaper problemer for drift og oppgaver. I tillegg er ladbare hybridbiler en god løsning for å øke rekkevidden og dermed øke antall miljøvennlige biler for mye av den resterende kommunale bilparken.

Produksjon i Norge

Inntil sommeren 2011 fantes det to norske produsenter av el-biler, Think og Buddy.⁶⁴ I juni 2011 ble Think begjært konkurs. Det viser at det er nødvendig med en statlig satsing på el-biler for å styrke disse arbeidsplassene og sikre stabilitet rundt norsk kompetanse på feltet. Buddy har relativt sett småskalaproduksjon, noe som viser at det er mulig å opprette nye, små fabrikker andre steder i landet ved økt etterspørsel.

TIDLIG UTE MED TOG
Det japanske Toikaido Shinkasen betraktes som verdens første høyhastighetstog. Det ble bygget til sommerOL i 1964, og kørte den gang med en maksimal hastighet på 210 km/t.

4

H V O R D A N

V I

K A N

F Å D E T T I L

En omstilling av norsk økonomi og arbeidsplasser fra oljeavhengighet til en grønnere økonomi vil være krevende. Dette dokumentet fokuserer på tiltakene fram mot 2020. Det er ingen tvil om at dette er mulig, både med dagens teknologi og innenfor rammene av dagens økonomiske system. Så langt har vi vist noen eksempler. Mange flere finnes i utallige offentlige utredninger og i grundige rapporter fra miljøorganisasjoner, fagorganisasjoner og andre. Det som mangler er ikke tiltakene, men handlekraften. Rødt har handlekraftige alternativer og handlekraftig politikk. Dette kapittelet viser hvordan tiltakene kan iverksettes.

Vårt mål er å kutte 40 prosent av norske klimagassutslipp innen 2020, og ytterligere 50 prosent fram mot 2050. Viktige tiltak for å få det til er å ha fokus på politiske, ikke markedsbaserte, løsninger, lage en nasjonal plan for utfasing av norsk oljeproduksjon og bruke norsk kraft på klimavennlig vareproduksjon framfor eksport til resten av Europa.

HVOR KOMMER UTSLIPPENE FRA?

De norske utslippene er nå på ca. 11 tonn CO₂-ekvivalenter per person, totalt 53,7 millioner tonn. Den største andelen av disse utslippene kommer fra olje og gassindustrien med 13,8 millioner tonn, industri og bergverk med 11,9 millioner tonn, veitrafikk 10,1 millioner tonn, annen transport og motorredskaper med 7,3 millioner tonn og jordbruk 4,2 millioner tonn⁶⁵. Fordelingen viser hvor innsatsen må legges for å få ned utslippene.

Rødt mener vi i første rekke må gå etter de store utslippene, og våre tiltak er særlig rettet mot olje- og gassindustrien, men vi har også fokus på øvrig industri og transport. Det handler om hvor det er mulig å kutte stort, og om hvor vi mener samfunnet kan få til store omstillinger til det beste for folk.

Politiske løsninger

Det er helt nødvendig at vi igjen definerer klimapolitikk som politikk, og ikke et problem som markedet skal løse. Norsk offisiell klimapolitikk har så langt handlet om å få markedsmekanismer til å bli godkjente løsninger på klimakrisa.

Rødt mener det er på høy tid å kaste markedet ut av klimaspørsmålet og ta de politiske valgene som kutter utslipp.

Kvotehandling er de rike landenes mulighet til å kjøpe seg fri fra klimakrisa uten å endre på utslipp, produksjon og livsstil. Det vet vi at ikke fungerer. Uten endringer i de rike landene kommer verdens utslipp til å øke katastrofalt. Mens de fleste rike land skulle kutte i utslipp sammenlignet med 1990-nivå, skulle Norge øke med 1 prosent. Siden 1990 har Norges utslipp av klimagasser økt med 8 prosent⁶⁶ og det er lite som tyder på at de vil synke uten politisk handling. For å oppfylle Kyotoforpliktelsene planlegger den norske stat å kjøpe inn 25-30 millioner klimakvoter innen 2012. Det er flere grunner til at dette ikke vil løse klimakrisa

Det billigste først?

Et av de viktigste argumentene for kvotehandling er at vi da tar de billigste klimakuttene først. De norske utslippene er på cirka 11 tonn per person i året. I 2020 bør de være på cirka 7,5 tonn per person, og målet er 1 tonn per person i 2050. For å få til dette må mye i samfunnet vårt endres. Det tar tid. Vi kan ikke ta de letteste kuttene først og starte omleggingen i 2040.

Hvis noen gjør kutt som virkelig monner vil disse ha mange kvoter å selge. Det betyr at prisen på kvotene blir lav, ofte så lav at det ikke vil lønne seg for andre å investere i teknologi eller gjøre omlegginger som kutter i utslippene. På sikt virker klimakvotene mot sin hensikt.

Norge, med Stoltenberg i førersetet, har bidratt til at kvotehandel er tatt inn i Kyotoavtalen og var en viktig del av diskusjonene i København. Det viktigste målet er å bevare Norges grønne image. Prislappen viser hvorfor. I dag koster en klimakvote (rett til å slippe ut et tonn CO₂-ekvivalenter) ca. 130 kroner⁶⁷. 130 kroner ganger 30 millioner (kvotene Norge planlegger å kjøpe) blir 3,9 milliarder kroner. Billigere og enklere enn å begynne omleggingen av norsk økonomi i en klimavennlig retning, men ingen løsning på klimaproblemene.

I tillegg til vanlige kvoter har vi Den grønne utviklingsmekanismen (CDM -Clean development mechanism). Gjennom CDM kan man finansiere prosjekter som kutter utslipp i utviklingsland, og få klimakvoter for dette. Dette skal være prosjekter som ikke ville blitt gjennomført uten kvotekjøp. Det er vanskelig å bevise at prosjekter ikke ville blitt gjennomført uten kvotekjøp. Særlig fordi både selger og kjøper vil argumentere for at det er slik.

Klimalov

62 Rødt er for at Norge skal vedta en klimalov. Hensikten med en klimalov er å sikre at klimapolitikken ikke forblir i miljøverndepartementet, men tas inn i alle deler av norsk politikk. En klimalov vil gjøre utslippsmål rettslig bindene og bidra til en langsiktighet i klimapolitikken som gjør at det ikke bare er de billige og enkle tiltakene som gjennomføres, men også de mer kompliserte strukturendringene.⁶⁸ Rødt tror ikke en klimalov i seg selv vil løse klimautfordringene, men det er et av flere viktige redskap vi trenger.

Statlig eierskap med en hensikt

Rødt mener det statlige eierskapet skal brukes til å fremme den nasjonale sysselsettings- og miljøpolitikken. Rødt ønsker en mer aktiv styring. Det er et paradoks at norsk industri selges ut parallelt med at den norske formuen investeres på verdens børser. Rødt jobber for at norsk industri skal være verdensledende på miljøfeltet, og da må vi sikre fortsatt drift og produksjon i Norge, basert på miljøvennlig vannkraft.

Rødt mener det er minimum at det statlige eierskapet benyttes til å hindre deltakelse i miljømessig dårlige prosjekter, for eksempel Statoils involvering i tjæresand i Canada.

Skal vi klare å redusere utslippene kraftig må det skje et klimaarbeid i alle sektorer. Dette vil ikke skje hvis vi overlater klimajobben til eksperter eller eksterne konsulenter. De ansatte sitter med uvurderlig kunnskap om hvordan bedrifter og andre arbeidsplasser fungerer, og hvordan de kan bli bedre, både for de ansatte og for miljøet. Denne kunnskapen er nødvendig for å møte klimautfordringene. Det holder ikke at de ansatte blir hørt hvis de ikke har noen påvirkningskraft. Rødt mener det er riktig å pålegge et tydeligere ansvar for miljøet, og dermed også styring av utslipp av klimagasser og forbruk av energi, i HMS-forskriftene.

Rødt jobber for at verneombud også skal ha ansvar for ytre miljø, og at det skal gis tilstrekkelig opplæring og ressurser til at verneombudene skal kunne gjøre denne jobben på en skikkelig måte.⁶⁹

Langsiktig og grønt kraftregime

Rødt ønsker langvarige, stortingsbestemte avtaler som sikrer billig kraft til industrien for minst 30 år av gangen. Samtidig må avtalene ha som forutsetning at bedriftene tar ansvar for miljøet. For å få kjøpe kraft på gunstige vilkår, må det kreves forpliktende avtaler om materialgjenvinning, energieffektivitet og bruk av spillvarme. Det betyr at det må etableres lokale industrifelleskap der energi og materialer kan utvikles miljøvennlig. Kraftavtalene må selvsagt forutsette drift, slik at kraften ikke kan selges videre på det åpne markedet.

Ordningen med statsgaranti betyr kraftkontrakter på kommersielle vilkår. Det gir ikke nok trygghet for bedriftene. Ikke blir strømmen spesielt rimelig og ikke er det mulig å stille motkrav om miljøvennlig drift. Det er også umulig å bruke disse kontraktene til å sikre framtidig drift ved enkeltanlegg.

Rødt jobber for et mer stabilt og miljørettet industrikraftregime. Vi ønsker at EØS-avtalen skal sies opp, og mener den i det minste må reforhandles hvis den ikke tillater slike avtaler. Uten et slikt regime vil mange viktige industriarbeidsplasser forsvinne, særlig smelteverksbedriftene.

63

Rødt mener vedtaket om å ikke konsekvensutrede for petroleumsvirksomhet utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja markerer starten på slutten på den norske oljealderen. Det er likevel meningsløst at så mange har brukt så mye krefter og energi på å stanse disse planene, framfor å bruke tid og energi på å planlegge for en fornybar framtid.

Rødt mener det er på høy tid å utarbeide en nasjonal plan for å fase ut norsk olje- og gassproduksjon. Det skyldes delvis at dette er en av de største kildene til de globale utslippene, og delvis fordi dette er ressurser som skal vare i mange generasjoner framover, ikke til oppvarming og transport, men som råvare. En reduksjon i olje- og gassproduksjonen vil nødvendigvis også føre med seg omlegginger i transportsektoren. Redusert olje- og gassaktivitet vil ikke skape store problemer for norsk økonomi. Bare 8 prosent av dagens sysselsetting er direkte eller indirekte knyttet til disse næringene. Og det meste av oljeinntektene brukes ikke i norsk økonomi, men plasseres i statens pensjonsfond utland (oljefondet).⁷⁰

Oljeindustrien er stormottakere av statlige subsidier. Selskap som driver med leting etter olje og gass får refundert 78 prosent av utgiftene sine fra staten. Dette fører til at milliardbeløp flyttes fra fellesskapet og til private lommebøker. I 2009 ble 9,1 milliarder kroner betalt ut til lete-selskaper, og 44 selskaper fikk overført penger fra staten framfor å betale skatt.⁷¹ Oljeselskaper har i tillegg langt gunstigere avskrivingsregler enn resten av næringslivet. Rødt mener disse subsidiene og særfordelene må opphøre umiddelbart.

Norsk økonomi er ikke avhengig av oljen, men det er likevel nødvendig å lage en langsiktig plan for å fase ut produksjonen. Det er ikke minst nødvendig for å sikre at de arbeidsplassene som går tapt erstattes, og for å ta vare på kompetansen de ansatte i denne industrien har. Vi trenger deres kunnskap for å bygge en fornybar framtid. Rødt mener en slik plan trengs for å gi nødvendig forutsigbarhet for økonomien og for arbeidsplassene som berøres.

Rødt mener en slik nasjonal plan må innebære:

- ♦ Full stans i utdeling av nye konsesjoner til oljeindustrien.
- ♦ Full stans i tillatelser til utslipp fra nye felt på norsk sokkel.
- ♦ Alle subsidier til petroleumsvirksomhet stanses, og overføres til fornybare virksomheter.
- ♦ Et grundig omskoleringsprogram for de ansatte, som sikrer at verdifull kompetanse kan brukes til å bygge det fornybare Norge.
- ♦ Plan for framtidig utvinningstakt på norsk sokkel når produksjonen utelukkende skal gå til vareproduksjon, ikke energiformål.

1000 Sm³ o.e.

250 000

200 000

150 000

100 000

50 000

1971

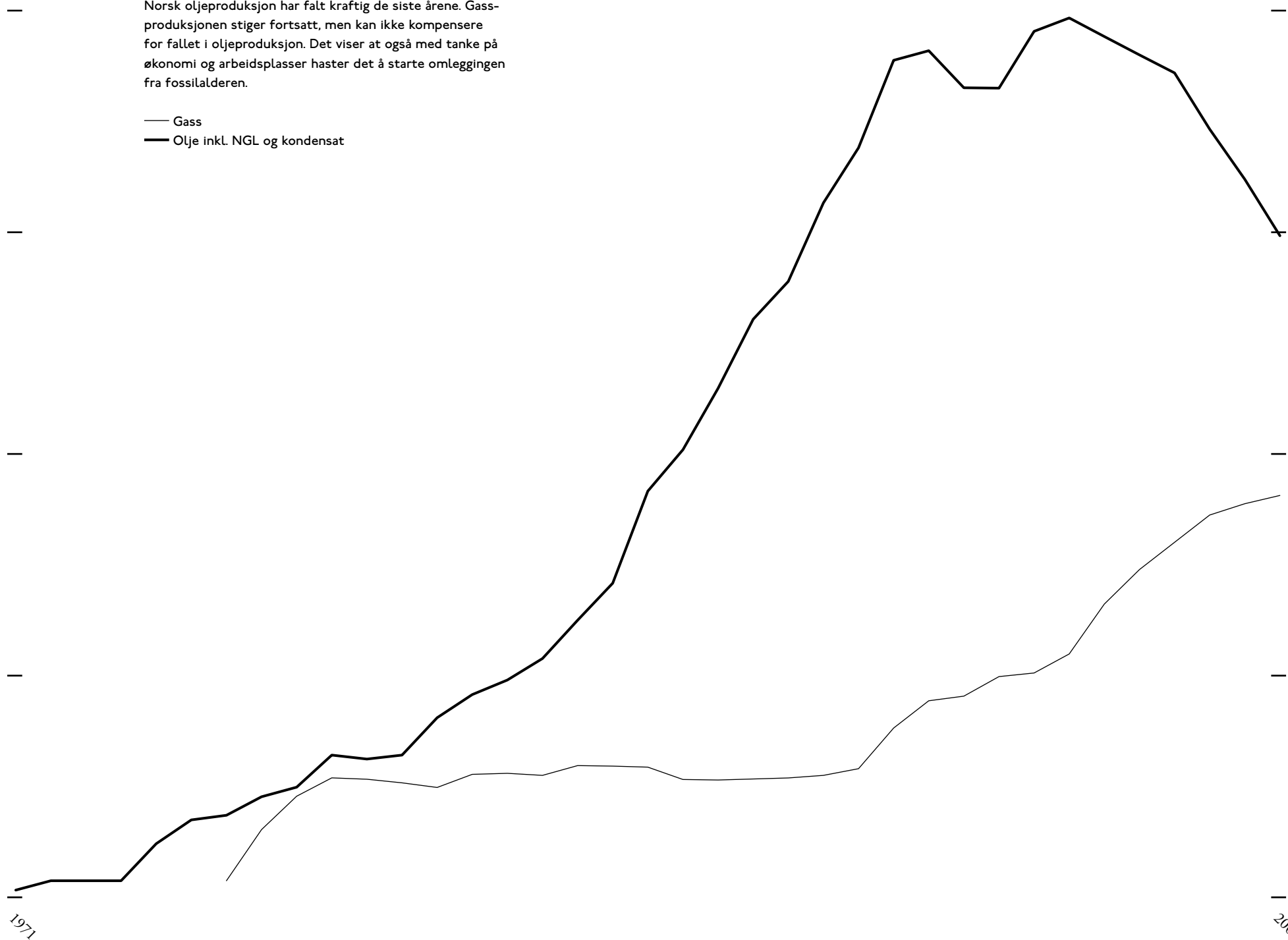
2007

FIGUR 8

Norsk petroleumsproduksjon er en bransje på vei ned. Norsk oljeproduksjon har falt kraftig de siste årene. Gassproduksjonen stiger fortsatt, men kan ikke kompensere for fallet i oljeproduksjon. Det viser at også med tanke på økonomi og arbeidsplasser haster det å starte omleggingen fra fossilalderen.

— Gass

— Olje inkl. NGL og kondensat

Kraft er et felles gode - stans eksporten

Spørsmålet om krafteksport er også et spørsmål om hvem som skal kontrollere og ha glede av våre felles ressurser. Rødt ønsker å begrense eksport av norsk elektrisitet til et minimum av hensyn til miljøet og hensyn til norske arbeidsplasser.

Den norske vannkraften er en spesielt miljøvennlig og verdifull energikilde. Med den som basis bør Norge styrke og videreutvikle produksjonen ved de vannbaserte industristedene, til å bli verdens mest miljøvennlige produksjon av varer som verden trenger.

Omkring en halv million norske husholdninger har elektrisk strøm som eneste oppvarmingskilde. Dette var knyttet til at de fikk kjøpe nødvendig strøm billig, samtidig som de måtte betale dyrt for overforbruk. Rødt vil gjeninnføre dette systemet og gi rimelig strøm til fast pris til basisbehov og høye priser på overforbruk og luksusforbruk, som elektrisk oppvarmede garasjeinnkjørsler på hytteanlegg. Elektrisk kraft er en del av en nødvendig infrastruktur som folket må ha her i landet.

Økte priser vil i dagens system i all hovedsak føre til økt profit for kraftselskapene. Strøm fra de store kraftverkene bygd på 50-, 60- og 70-tallet har en produksjonspris på noen få øre pr. kwh. Det vesentligste av norsk kraftproduksjon er finansiert over offentlige budsjetter, betalt av folk i Norge over skatteseddelen⁷².

Markedsregulering av kraftmarkedet fører til at krafta privatiseres. Kraftselskapene har tappet ned magasinene og eksportert maksimalt uten tanke på beredskap, sikker forsyning av elektrisk kraft, miljø eller arbeidsplasser. Det skaper kunstige kraftkriser. Denne situasjonen bruker kraftselskapene til å kreve flere og større overføringslinjer. Formålet er å kunne knytte seg til et fellesmarked for energi og på den måten få europeiske priser på den elektriske krafta.

Den eneste måten en kan få en samfunnsmessig god forvaltning av kraftforbruk og pris, er folkevalgt styring av kraftselskapene. Da vil en kunne regulere og planlegge ut fra folk sitt behov for elektrisk energi. Rødt mener den skal gi varige arbeidsplasser og selges rimelig til husholdninger som har et moderat forbruk. For å få til det er det nødvendig å melde oss i størst mulig grad ut av det europeiske kraftmarkedet.

Storsilt utbygging av nettkapasiteten blir i dag belastet vanlige folks strømregninger, til tross for at ny nettkapasitet i liten grad skal sikre vanlige folks energiforsyning. Utbyggingen i Hardanger vil ikke øke forsyningssikkerheten, det samme gjelder en del av de andre store utbyggingplanene på vestlandet og i Nord-Norge.

Utbygging av nye nasjonale kraftlinjer må ses i sammenheng med at Statnett planlegger å bygge ut nye kabler for å øke eksportkapasiteten til utlandet med 150 prosent i løpet av de neste 10 årene. Rødt går mot en slik utbygging.

Krafteksport skader miljøet

Rødt går mot at Norge skal bli Europas grønne batteri. Det er en dårlig utnyttning av den elektriske energien og dårlig miljøpolitikk.

Liberaliseringa av kraftmarkedet gjør at kraftleverandørene eksporterer mest mulig når prisene er høyest. Norge gjøres til en råvareleverandør uten hensyn til miljøet. Skiftene i vannstand i reservoarene fører til store problemer for fisk og økosystemene rundt. Rask nedtapping har også ført til utrasinger og geologiske forandringer i bunnen som kan føre til problemer med å kunne bygge opp igjen fiskestammer og økosystemer.

Norsk elektrisitet erstatter ikke forurensende kullkraftverk i utlandet, men kommer i tillegg til lokalt produsert energi. Når tilgangen øker minsker behovet for energiøkonomisering, som er det mest miljøvennlige krafttiltaket. I noen tilfeller bidrar norsk eksport av vannkraft til å gjøre det enklere å fortsette med kullkraft. Import av norsk vannkraft gir nødvendig fleksibilitet for å ta toppene i Danmark, noe som gjør at de kan ha stabil og jevn produksjon av kullkraft, framfor å bli tvunget til å gå over til en mer miljøvennlig energiproduksjon.

Norge har nesten hvert år netto krafteksport⁷³. Vi kunne ha sikret norsk forbruk med ren, fornybar kraft. Eksporten blir delvis sikret med produksjon av forurensende gasskraft. En reduksjon og regulering av krafteksporten kan gjøre dette helt unødvendig. Tyskland og andre land i EU ønsker i liten grad å basere seg på fornybar energi fra Norge⁷⁴. De fleste ønsker å oppnå kravene i EUs fornybardirektiv på egen hånd.

Kraft til miljøvennlige arbeidsplasser

Rødt ønsker i størst mulig grad kortreist kraft. Dette er kraftbesparende og krafta kan brukes til videreforedling av våre ressurser. Det er bedre for miljøet at ren vannkraft brukes til å produsere aluminium som vi så eksporterer, enn at vi eksporter strømmen til europeisk privatforbruk og flytter aluminiumsproduksjonen til steder der den får energien sin fra gass- og kullkraft.

Forholdet til utlandet

Rødt jobber for å kutte norske utslipp i Norge, men et slikt perspektiv må ikke bli for nærsynt. Hvis vi legger ned for eksempel aluminiumsproduksjon i Norge vil dette redusere de norske utslippene. Samtidig reduserer dette ikke det internasjonale behovet for aluminium, og internasjonalt produseres aluminium i stor grad på energi fra kull- og gasskraft med mye høyere utslipp⁷⁵. Derfor mener Rødt at det er viktig å bevare kraftkrevende industri i Norge, samtidig som vi stiller krav til at utslippene fra denne produksjonen fortsatt skal reduseres.

70 Mange argumenterer med at det er dårlig klimapolitikk å redusere norsk oljeproduksjon fordi norsk olje er verdens reneste. Det er riktig at petroleumsproduksjon på norsk sokkel forurensar mindre enn mye annen produksjon av petroleum. Det er like fullt de fossile brennstoffene som er hovedårsaken til klimaproblemene og bruken av disse må reduseres. Når den brennes forurensar norsk gass og olje like mye som all annen gass og olje.

Rødt mener Norge skal bidra til at verdens tilgang på fossile energikilder må kuttes, og at vi da også har et ansvar for å bidra til å gjøre fornybare alternativer lettere tilgjengelig. I flere fattige land er det å øke energiforbruket en nødvendig forutsetning for økt velstand og velferd. Uten teknologioverføring kan også økningen av klimagassutslipp bli stor. Derfor mener Rødt at kutt i norsk petroleumsproduksjon må følges av teknologioverføring til verdens fattige. Vi må kostnadsfritt gi fattige land tilgang til vår teknologi for vannkraft, vindkraft, solenergi og bioenergi.

EVNE TIL OMSTILLING

Norge har ikke alltid vært olje-Norge. På samme måte som sjøfartsnasjonen Norge omstilte seg til å bli oljenasjon, må vi nå ta i bruk politiske virkemidler for å gjøre den nødvendige omstillinga til den fornybare framtida.

Sparing er best for miljøet

All utbygging av ny energi har miljøkonsekvenser, det samme har utbygging av nye kraftlinjer. Rødt mener det er viktig å ta hensyn til verdifull natur også når fornybar energi skal bygges ut. Derfor må det lages en helhetlig plan over områder som bør vernes mot utbygging av vindkraft, bølgekraft, saltkraft og andre fornybare energikilder.

Her må hensyn til biologisk mangfold, sårbare økosystemer og andre viktige naturverdier vektlegges. Rødt ønsker mer forskning på konsekvenser av vindkraft. De mest verdifulle områdene i Norge skal vernes mot alle typer inngrep, også fornybare energiprojekter.

For å unngå unødvendige miljøkonsekvenser jobber Rødt for at det alltid skal utredes om behovet for økt energi kan løses med effektivisering og andre enøk-tiltak framfor eventuelle nyutbygginger. I dag kan privatpersoner og bedrifter få støtte til enøk-tiltak via Enova. Rødt vil trekke dette lenger og starte opp offentlige enøk-bedrifter, som reiser rundt og gjør nødvendige enøk-tiltak i private hjem. Rødt jobber for kollektive løsninger for å få til strømsparing for alle uten at det skal avhenge av enkeltpersoner evne til å gjøre de nødvendige investeringene.

Rettferdig forbruk – Offentlig ansvar

Rødt mener det skal være lett å skaffe seg det man trenger på en klimavennlig måte. Det kan ikke løses med holdningskampanjer overfor forbrukere eller frivillige merkeordninger for bedrifter, men strengere krav til hva som kan selges.

Rødt jobber for at garantitiden på varer skal økes kraftig. Det vil presse bedrifter til å produsere holdbare produkter og bidra til å redusere omfanget av bruk og kast.

På vei mot nasjonale minstekrav jobber Rødt for at det stilles langt strengere miljøkrav til offentlige innkjøp av varer og tjenester i kommunene. Lokale leverandører skal velges framfor andre for å redusere utslippene fra transport og sikre lokale arbeidsplasser. Økologiske varer skal prioriteres og kommunene skal bruke politiske virkemidler for å øke andelen økologisk produksjon.

Miljøkravene må gjelde i et livsløpsperspektiv, der både utslipp av klimagasser og annen forurensing fra uttak av råvarer til muligheter for gjenvinning vurderes, i tillegg til eventuelle utslipp i bruksperioden. Produkter med lang brukstid skal prioriteres, og produkter som det er enkelt å gjenvinne skal prioriteres over andre.

Også ved utbygging av ny fornybar energi skal livsløpsvurderinger inkluderes. Hvilke utslipp av klimagasser bidrar en vindmølle til, fra utvinning av metallet fra gruvene, til siste dag vindmøllene produserer kraft? Hva er utslippene fra produksjon av et solcellepanel? Kan komponentene gjenvinnes slik at neste generasjons produkter gir lavere utslipp? Også råvarene til å produsere fornybar energi bør produseres med strenge miljøkrav og fortrinnsvis på fornybar energi. Når slike krav stilles vil det favorisere norsk industriproduksjon basert på vannkraft. Det er bra for å sikre norske arbeidsplasser og bra for miljøet.

Oljefond til infrastruktur og kunnskap

Oljen og gassen har ført til en enorm nasjonalformue. I dag brukes disse verdiene på verdens børser, der de til tross for et etisk regelverk stadig investeres i miljøødeleggende virksomheter. Rødt mener oljefondet skal tas av børs. Deler av fondet skal brukes til å betale for våre historiske utslipp gjennom sletting av lån og å gjøre norsk klimavennlig teknologi gratis tilgjengelig for verdens fattige land. Deler av fondet skal brukes i Norge for å gjøre de omleggingene som trengs.

Rødt jobber for at oljefondet skal brukes for å bygge ut klimavennlig infrastruktur, og for å investere i framtidens kunnskap. Å investere i infrastruktur bidrar ikke til inflasjon, det vil derimot bidra til å styrke den norske økonomien⁷⁶.

Vi kjører i dag tog på nesten 100 år gamle skinneganger. Å bygge ut høyhastighetstog ikke bare til de områdene som i dag har togforbindelse, men også flere vil kreve store investeringer. Rødt vil bruke oljefondet til å bygge ut høyhastighetstog.

Kunnskap bygger framtida

I framtida skal vi leve av kunnskap og arbeid. Vi er nødt til å forske på og utvikle fornybar energi. Det skal komme i tillegg til direkte investeringer i fornybar teknologi. De siste årene har de offentlige forskningsressursene til fornybar energi økt betraktelig, men de er fortsatt mindre enn ressursene som går til petroleumsforskning.⁷⁷ Rødt vil stanse offentlig satsing på petroleumsforskning og øke de årlige offentlige bevilgningene til forskning på fornybar energi til en milliard.

OVERFORBRUK

Hvis alle i verden brukte like mye som nordmenn hadde vi trengt 3,3 jordkloder

Det er fortsatt behov for å utvikle teknologien på sol- og vindkraft. I tillegg er det en rekke andre felt hvor dagens teknologi ikke fungerer praktisk og økonomisk, blant annet teknologi for å utnytte bølgekraft, tidevannskraft og osmotisk trykk (trykkforskjellene mellom saltvann og ferskvann kan brukes til å lage energi). Bare en sterk statlig satsning på dette feltet vil kunne få fortgang i forskningen og frigjøre stort potensial for utvikling av norsk industrikompetanse og nye arbeidsplasser.

Det finnes en rekke energifelt med teknologiske utfordringer hvor det både gjennom forskning og eksperimentering må skje mye før det kan utvikles lønnsomme løsninger. Det er etter Rødt sin mening et argument for å sette i gang dette så snart som mulig.

I tillegg til forskning på fornybar energi ønsker Rødt mer forskning på teknologi for lagring av energi, både i form av elektrisitet og andre metoder. Det er nødvendig fordi lagring av elektrisk energi kan bidra til å sikre stabil leveranse av energi fra variable energikilder som sol og vind. Det er viktig for å kunne øke potensialet til elektrisitet til bruk i transportsektoren, blant annet gjennom bedre og kraftigere batterier til el-biler.

Et annet slikt felt er brenselcelleteknologi basert på hydrogen. Rødt mener dette kan ha store muligheter siden hydrogen kan brukes med rent vann som eneste utslipp. Hydrogen kan produseres ved elektrolyse av vann med overskuddsstrøm. Brenselcellene kan gi energi til nødvendig person- og godstransport og vil være en viktig erstatning for diesel/bensin på dette feltet. Norge må prioritere forskning på dette feltet.

Rødt mener også at det må satses på samfunnsforskning som har som formål å legge til rette for et mer miljøvennlig samfunn. Teknologi kan få oss et stykke på vei, men reduserte utslipp henger også sammen med hvordan samfunnet legges opp gjennom infrastruktur og forbruksmønstre.

Hvordan skal vi skaffe pengene?

Store samfunnsomlegginger koster. Gjennom heftet vårt kommer vi med flere eksempler på hvor disse midlene skal hentes fra. Noen investeringer mener vi skal finansieres fra oljefondet, mange midler mener vi må flyttes fra oljeindustrien til fornybarindustrien, og vi mener også vi kan få inn friske midler blant annet gjennom helseeffektene av redusert luftforurensing og gjennom Robin Hood-skatt.

Transportsektoren og deler av industrien kombinerer relativt store klimagassutslipp med lokal luftforurensing. Reduserte utslipp vil ha betydning på begge fronter, og har store positive samfunnskonsekvenser.

Redusert lokal luftforurensing vil ha stor betydning for lokalt miljø og folkehelsa, særlig i de store byene. Luftveissykdommer fører til stort sykefravær og store samfunnsmessige utgifter. Innsparingene fra dette vil være en del av finansieringen av tiltak.

Rødt støtter kampanjen for Robin Hood-skatt og jobber for at en slik skatt skal innføres. Ideen bak en Robin Hood-skatt er å få finanssektoren til å være med på å betale regningen for finanskrisen gjennom å betale skatt på handel med valuta, aksjer og andre verdipapirer. En slik skatt vil bidra til en reell omfordeling som tar fra de rike og gir til de fattige. En slik skatteordning vil etter beregninger i figuren nedenfor gi en inntekt for fellesskapet på mer enn 2000 milliarder norske kroner årlig.

På de globale finansmarkedene handles det hver dag med valuta og verdipapirer til en verdi mer enn 70 ganger større enn det som daglig produseres i verden. Det er gjort beregninger som viser at en skatt på 0,005 prosent på all handel med valuta, og gjennomsnittlig 0,05 prosent på aksjer og andre verdipapirer vil gi en skatteinntekt på mer enn 2000 milliarder norske kroner årlig.

Rødt mener inntektene fra en slik ekstra skatteinntekt i hovedsak skal gå til å bekjempe global fattigdom og betale for klimakrisen.⁷⁸

FIGUR 9
Samlet internasjonal forskning mener det er nødvendig at rike land kutter sine utslipp av klimagasser med 40 prosent sammenlignet med 1990-nivå innen 2020. I 1990 var de norske utslippene på 49,8 millioner tonn, og dagens utslipp er 8 prosent høyere. Rødt mener et slikt kutt er mulig, men krevende. Hvis vi skal få det til krever det store omlegginger av industri, transportmønster og forbruk. Endringene må starte nå. Kunnskapen og teknologien finnes. Med Rødts politikk er det mulig.

Slik ønsker Rødt å kutte de norske klimagassutslippene:

Utslipp	2010	2020
<i>Utslipp fra sektor</i>	<i>Mill. tonn CO²</i>	<i>Mill. tonn CO²</i>
Olje- og gassvirksomhet	13,8	3,5
Industri og bergverk	11,9	6,7
Energiforsyning	2,1	0
Veitrafikk	10,1	7
Annen transport og motorredskaper	7,3	5,1
Jordbruk	4,2	3,4
Andre utslipp	4,4	4,4
<i>Totalt</i>	53,7	30,1

5

E T

F O R N Y B A R T

S A M F U N N

—

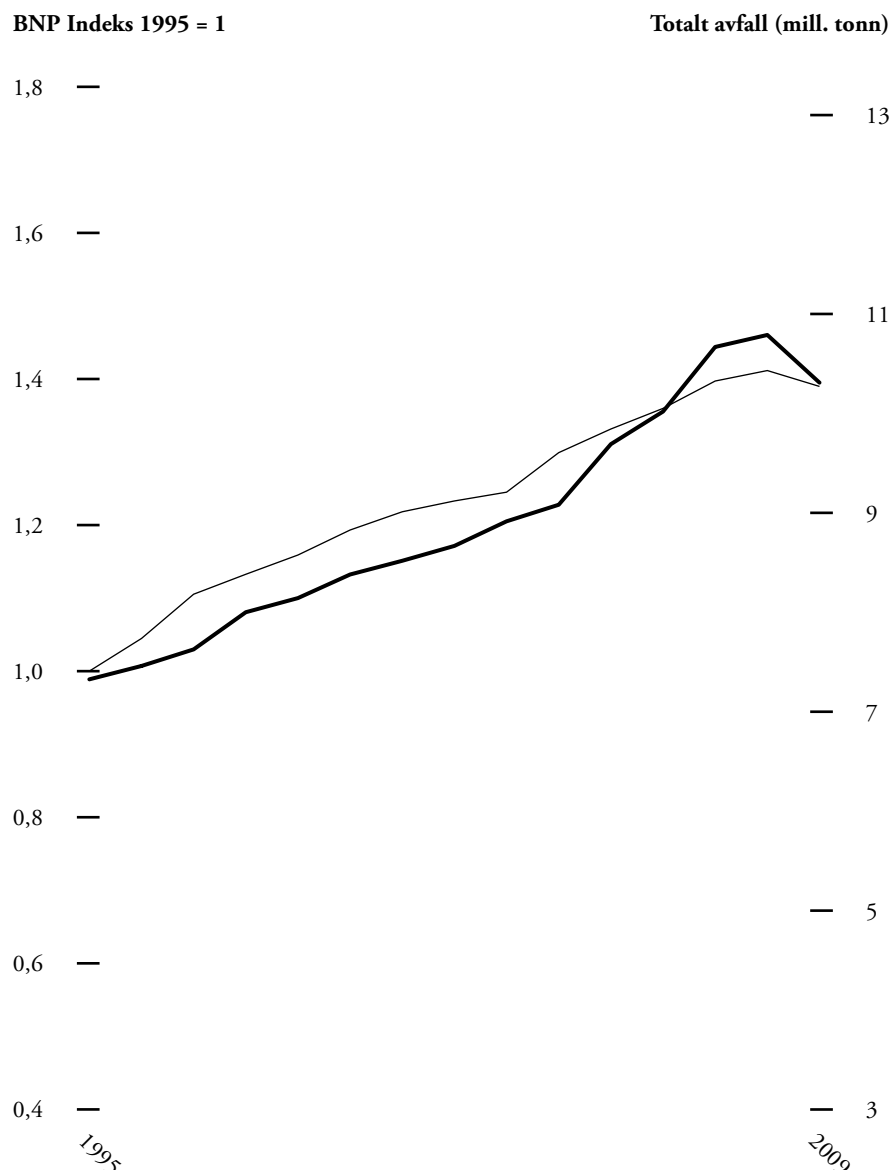
U T E N

V E K S T ?

FIGUR 10

Økning i norsk BNP fører til mer avfall. Denne figuren viser utviklingen fra 1995 til 2009. Fallet de siste årene skyldes finanskrisen der veksten stanset opp.

— BNP Indeks
— Avfall

For at vi skal løse klimaproblemet må samfunnet omorganiseres og ombygges fra et system basert på fossile energikilder til et basert på fornybar energi. Denne rapporten viser at det langt på vei er mulig med den teknologien og de mulighetene vi har i Norge i dag. Det er til og med mulig å gjøre det på en slik måte at det skaper nye, grønne arbeidsplasser som erstatter arbeidsplassene som i dag finnes innen olje- og gassutvinning. Men hvis vi skal gjøre dette, kreves en helt annen type politikk enn den som føres i dag. Teknologiske nyvinninger i seg selv løser ikke klimaproblemet. Vi trenger en aktiv, offensiv og framtidsrettet klima-, nærings- og energipolitikk for å skape et fornybart Norge.

Samtidig kommer vi ikke utenom det faktum at dagens økonomiske system er basert på et grunnleggende premiss om økonomisk vekst som ikke er forenlig med jordas tåleevne. Denne rapporten handler aller mest om tiltak som skal kutte klimagassutslipp og skape nye arbeidsplasser på kort sikt, med dagens system. Men på lang sikt må vi gjøre noe med det grunnleggende problemet i det kapitalistiske systemet: behovet for vekst.

Hver gang det er krise i økonomien, sist under finanskrisa, gjentas det at økonomisk vekst er veien ut av problemet: «Vi må få fart på økonomien igjen.» Denne typen vekst er imidlertid ikke mulig uten at vi legger et stadig større press på allerede begrensede naturressurser.

Mennesker over hele verden og i all framtid er avhengig av en levende klode, og alle mennesker har rett til et godt liv, fritt fra utnyttning, nød og sult. Derfor vil Rødt erstatte dagens økonomiske system med et som sørger for at alle får dekket sine behov, uten at det raserer naturressursene. Hvordan et sånt system skal se ut er et stort spørsmål som krever mange delsvær. Noen av de første delsvarene er skissert i denne rapporten: Byggingen av det fornybare Norge betyr starten på omleggingen til et bærekraftig samfunn der hensynet til alle mennesker og til miljøet settes foran interessene til de få som i dag tjener seg styrtrike på å utnytte andre folk og vår felles klode.

Byggingen av det fornybare Norge betyr også starten på en annerledes måte å tenke og handle sammen for å skape et bedre samfunn for alle. Mange er bekymret for at et samfunn uten vekst og med strengere miljøstandarder vil bety at vi alle får det dårligere. I den forstand at vi alle blir nødt til å redusere forbruket, er denne bekymringen reell. Samtidig vil et fornybart samfunn slik vi forsøker å skissere det i denne rapporten innebære forbedrede levevilkår for de fleste av oss på mange andre områder.

Her er noen eksempler på hvordan fornybarsamfunnet også vil være mer behagelig for de fleste av oss:

- ♦ Lenger garantitid på varer du trenger betyr at du slipper å bytte ut eller reparere oppvaskmaskin, stuebord, stereoanlegg og mobiltelefon så ofte som idag.
- ♦ Lavere forbruk vil bety redusert produksjonsbehov. Det gjør at 6-timersdagen ikke bare er mulig å få til, men rett og slett nødvendig å innføre.
- ♦ Redusert transportbehov medfører at mindre tid blir brukt i bilkø. Denne tida kan du bruke på det du har lyst til.
- ♦ En fornybar matproduksjon vil bety mer lokalprodusert, miljøvennlig, sunn og fersk mat.
- ♦ Demokratisk kontroll over strømprisene gjør at vinterens kuldeperioder kan brukes på skiturer og innekos, ikke på å bekymre seg over om du har råd til å betale strømregninga.
- ♦ Enøk-tiltak med offentlig støtte vil gi bedre innemiljø i hjemmene våre.
- ♦ Satsing på fornybare og grønne arbeidsplasser bidrar til at det skal være jobber å finne i hele landet, og du slipper å bekymre deg for om hjørnesteinsbedrifta legges ned.
- ♦ Et samfunn styrt etter folks behov og naturens tålegrenser krever sterkere offentlig kontroll. Det innebærer mindre privatisering og konkurranseutsetting og tryggere og mer stabile arbeidsforhold.

IKKE FORT GJØRT

Olje og gass er strengt tatt fornybare energikilder. Hvis vi bare har organisk materiale, et oksygenfritt miljø, rett trykk, rett temperatur og mange millioner år til rådighet kan vi alltså lage mer.

6

HVA GJØR

RØDT

OG

HVA KAN DU

GJØRE?

For Rødt er løsningene på klimaproblemet uløselig knyttet til en aktiv og miljøvennlig næringspolitikk. For å kunne kutte utslipp er vi nødt til å bygge ny energiproduksjon, oppgradere eksisterende energiproduksjon, utvikle ny teknologi, erstatte forurensende oppvarmings- og transportløsninger, legge nye togskinner og ikke minst skape grønne arbeidsplasser. Å kutte utslipp handler ikke om å la være å gjøre ting, men å gjøre ting annerledes. Arbeiderbevegelsen har bygd landet tidligere, og klimaendringene gjør at vi nå må bygge det på nytt.

Denne kombinerte klima- og næringspolitikken er en av Rødts høyest prioriterte saker. Vi jobber med dette på alle nivåer i partiet, og samarbeider bredt med folk, fagbevegelse og organisasjoner. Aktivister fra Rødt har vært sentrale i arbeidet med å hindre oljeboring utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, og mange Rødtlag er aktive i lokale miljøaksjoner. Rødt stiller konkrete forslag i kommunestyre og fylkesting landet rundt som skal bidra til å kutte klimagassutslippene. Vi er også aktive i mange nasjonale nettverk og organisasjoner som jobber med klima- og næringsspørsmål.

For de mange folkevalgte kommunepolitikere i Rødt, er det å få til handling i klimapolitikken den største utfordringen. For oss handler det å være en miljøvennlig kommune om mer enn å vedta en flott klimaplan som legges i ordførerens skuff. Vi vil ha konkrete tiltak som kutter utslippene og skaper miljøvennlige og bærekraftige lokalsamfunn. Sykkelveier i Moss og solfangere på skoler i Oslo er eksempler på saker våre kommunepolitikere har fått gjennomslag for. Vi mener det er de folkevalgtes rolle å legge til rette for at det skal være enkelt, praktisk og rimelig for innbyggerne å være miljøvennlige.

Eksempler på konkrete tiltak Rødt jobber for i den enkelte kommune er:

- ♦ Installere solfangere på alle kommunale bygg.
- ♦ Bytte ut alle oljefyrer i kommunale bygg med miljøvennlige alternativer.
- ♦ Gjøre hele kommunens bilpark utslippsfri.
- ♦ Alle kommunens nybygg skal bygges energieffektivt.
- ♦ Bygge anlegg til å lage biogass av matavfall og kloakk, til drift av store kjøretøy.
- ♦ Sette foten ned for oljeindustrien, ingen flere tildelninger på norsk sokkel.
- ♦ Satse på kollektivtrafikk og lage et bedre og billigere tilbud for folk.

Hva kan du gjøre

Noen vil ha oss til å tro at klimaendringene er under kontroll så lenge vi bruker handlenett istedenfor plastposer og ellers stoler på at Stoltenberg kjøper opp nok regnskog. Rødt har ingenting imot verken handlenett eller regnskog generelt, men vi har en annen oppskrift vi tror fungerer bedre enn personlige valg og difuse kvotekjøp: kombinasjonen av politiske løsninger og folkelig engasjement.

Stem Rødt

Rødt mener ikke at det er enkeltpersoners moralske ansvar å ta de miljøvennlige valgene i hverdagen. Vi tror på politiske løsninger, og mener det er de folkevalgtes oppgave å gjøre det enkelt, praktisk og rimelig å være miljøvennlig. For å få muligheten til å gjøre dette, trenger vi din stemme, og det første du bør gjøre er altså å stemme på Rødt i kommune-, fylkestings- og stortingsvalg.

Vær aktiv

Traurige politikere har aldri klart å endre verden alene, uansett hvor røde de er. Til det trenger vi folkelig engasjement og motstand. Seieren i Lofoten, Vesterålen og Senja er et glimrende eksempel på hvordan nettopp folk påvirker avgjørelsene de folkevalgte tar. Her deltok tusenvis av folk fra nord og sør, by og bygd, i en kamp om hvordan vi vil at landet vårt skal være i framtida. Folket og bærekrafta vant over oljelobby og gamle løsninger.

I Rødt kan du være aktiv i lokallaget ditt, og arrangere åpne møter, studiegrupper, aksjoner og informasjonskampanjer for sakene du er opptatt av. Oppgradering av det lokale vannverket, bygging av dobbeltspor, el-biler i hjemmetjenesten, resirkulering eller vindparkutbygginger. Ingenting er for lite eller for stort til å jobbe med som aktiv i Rødt!

Mer info og innmelding på rødt.no

ISEN I ARKTIS

Minimum isutbredelse i Arktis har minsket med 7,4 prosent per tiår fra 1979 til 2005. I alt tilsvarer det et område på størrelse med Iran.

KILDER

For å gjøre det raskere å gå til kildene har vi brukt en tjeneste som forkorter nettadressene. Dersom du ønsker de fullverdige lenkene har vi laget en komplett liste over disse på våre nettsider.

Denne listen kan du finne her: rødt.no/fornybar

1. *International Energy Agency (IEA)*
– *Prospect of limiting the global increase in temperature to 2°C is getting bleaker*
<http://goo.gl/WMSlg>
09.06.2011
2. Temasidene til Statistisk sentralbyrå (SSB) om energi
<http://goo.gl/XUX8p>
15.05.2011
3. Utslippsstatistikken til SSB og Klima- og forurensningsdirektoratet (KLIF)
<http://goo.gl/fBZgo>
30.05.2011
4. Dagens Næringsliv: Vindkraft kan løfte Aker Verdal
<http://goo.gl/9k9Xn>
14.04.2011
5. SSB – Netto petroleumsproduksjon i salgbar mengde i alt. 1000 Sm₃
<http://goo.gl/HQE0e>
15.05.2011
6. Dagens Næringsliv:
– Vi tror ikke at det holder
<http://goo.gl/b262E>
09.06.2011
7. Zero – Elektrifisering av norsk sokkel
<http://goo.gl/WWnPA>
21.07.2011
8. Norges Vassdrags og energidirektorat
– Opprusting og utvidelse
<http://goo.gl/RTPoZ>
27.07.2011
9. Energieffektivisering
– en rapport i regi av Bellona og Siemens
<http://goo.gl/23XFa>
27.07.2011
10. Ibid.
11. Norges vassdrags- og energidirektorat
– Ressurskartlegging små vannkraftverk
<http://goo.gl/9w6Wr>
21.07.2011
12. Sintef – Bioenergi
<http://goo.gl/TIYCZ>
27.07.2011
13. Ibid.
14. Forskning.no
– Oppdrettslam kan resirkuleres
<http://goo.gl/nR9Pz>
19.05.2011
15. Adresseavisen – Problemslam blir ressurs
24.03.2011, side 29 i papirutgaven
16. Enova – Potensialstudie for biogass i Norge, s ii
<http://goo.gl/wRai5>
19.05.2011
17. Aftenbladet
– Norge har jumboplass på solenergi
<http://goo.gl/iHLw5>
28.07.2011
18. ENOVA – Solfanger
<http://goo.gl/2JsDT>
27.07.2011

19. Rørleggersentralen
– Miljøprodukter: Solenergi
<http://goo.gl/MkkpK>
28.07.2011

20. Oljefri – Kostnader med solfangere.
<http://goo.gl/hyKDt>
28.07.2011

21. SINTEF – Miljøvennlig energi- oga-realbruk i sykehjem og omsorgsboliger.
Høyland, Lien, Støa og Thyholt, s 23-24.
<http://goo.gl/YkQUX>
21.07.2011

22. Lavenergiutvalgets rapport om energieffektivisering
<http://goo.gl/h89G0>
18.05.2011

23. NITO, Norsk Industri og Norsk Naturvernforbund (NNV)
– Krafttak for riktig kraftbruk
<http://goo.gl/VhFu4>
18.05.2011

24. Lavenergiutvalgets rapport om energieffektivisering
<http://goo.gl/h89G0>
18.05.2011

25. Energirådets rapport.
<http://goo.gl/unkAk>
18.05.2011

26. Naturvernforbundet Hordaland:
Energisparing bedre enn monsternaster
<http://goo.gl/GTWW5>
09.06.2011

27. Dette tallet er basert på at støttesatsene fra ENOVA ligger på 0,2-1 kr per KWt årlig spart energi. Gjennomsnittet for industrien ligg ned på 0,3-0,4. En innsparing på 4-5 KWt gjennom 2,3 milliarder i tilskudd tilsvarer et støttenivå på rundt kr 0,5 pr KWt.

28. Energieffektivisering – en rapport i regi av Bellona og Siemens.
<http://goo.gl/23XFa>
27.07.2011

29. SSB
– Energibalansen, energi i alt 1998-2009
<http://goo.gl/c8ZKZ>
18.05.2011

30. Enova – Enova støtter Finnfjord AS med 175 millioner kr
<http://goo.gl/eUS0b>
27.07.2011

31. Elkem – Elkem Thamshavn skal gjenvinne 180 GWh i året
<http://goo.gl/majHc>
28.07.2011

32. Energieffektivisering
– en rapport i regi av Bellona og Siemens
<http://goo.gl/23XFa>
27.07.2011

33. SSB – Arbeidskraftundersøkelsen, 4. kvartal 2010
<http://goo.gl/d5qZB>
14.04.2011

34. Forskning.no – Sekundærnæringene: Fra industri til Olje
<http://goo.gl/oKBco>
14.04.2011

35. Nobio, Norsk Fjernvarme og Avfall Norge – Varmeenergipakken – tiltakspakke til avhjelping av effekt- og energimangel
<http://goo.gl/LEmXF>
21.07.2011

36. Svein Lilleengen - Biogass - miljøvennlig * sikker * lønnsom
<http://goo.gl/6zNDW>
21.07.2011

37. Zero – Solenergi
<http://goo.gl/05LbU>
16.06.2011

38. Zero – status og eksempler på utbygging
<http://goo.gl/2YTZ9>
16.06.2011

39. Zephyr – Fakta om vindkraft
<http://goo.gl/ZTx1k>
16.06.2011

40. SSB Utslipp klimagasser – nasjonale tall
<http://goo.gl/fBZgo>
30.05.2011

41. Ut fra kjemiske reaksjoner vil dette gi seks millioner tonn CO² i utslipp (1 tonn C vil ved brenning gi 3,7 tonn CO²).

42. Det blir avvirket rundt 3,7 millioner m³ massevirke (til papirindustrien). Det er en brutto tilvekst på 20 millioner m³ å året, og det blir avvirket 12 millioner m³. Vi har i tillegg store mengder hogstavfall, uutnytt løvtre, avfall fra sagverk, avfall fra bygningsindustrien etc. Med en densitet på ca. 500 kg/m³, tilsvarer 2 millioner m³ ca. 1 millioner tonn.

43. Forskningsrådet – Biokarbon for ferrolegeringsproduksjon.
<http://goo.gl/qardB>
28.07.2011

44. Forskningsrådet – Trekull gir CO²-kutt for solceller
<http://goo.gl/QgljO>
28.07.2011

45. Et kjemisk reduksjonsmiddel er et stoff som brukes i kjemiske prosesser for å få et annet stoff til å ta opp elektroner, det vil si bli redusert. Reduksjonsmiddelet gir fra seg elektroner og blir selv oksidert. Kull og koks er vanlige kjemiske reduksjonsmidler i smelteverksindustrien.

46. Klif – Liten økning i utslipp fra kvotebedrifter
<http://goo.gl/mM12a>
29.07.2011

47. Forskning.no – CO²-effekt kun for nye kraftverk
<http://goo.gl/piAvQ>
19.05.2011

48. Forskning.no – Helsefarer ved CO²-rensing
<http://goo.gl/MYkkY>
19.05.2011

49. Norsk Resirk – Spørsmål og svar
<http://goo.gl/5A499>
21.07.2011

50. Miljøstatus i Norge – Avfall og gjenvinning
<http://goo.gl/avtpN>
21.07.2011

51. Miljøstatus i Norge – Import og eksport av avfall
<http://goo.gl/DMUuN>
21.07.2011

52. SSB – Verdien av fisket passerte 13 milliarder
<http://goo.gl/XV3Jy>
21.07.2011

53. Delsett, A et. al. 2010. Se torsken! Kokebok for et oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja. Folkeaksjonen oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja, Svolvær

54. Natur og ungdom (NU) – Subsidier i fiskeriflåten
<http://goo.gl/V7rrn>
21.07.2011

55. Eksportutvalget for fisk og SSBs ukestatistikk
<http://goo.gl/S4gsQ>
22.07.2011

56. Internt notat fra styret i Fiskekjøpernes forening
03.08.2010

57. Ibid

58. Høringsbrev fra Fiskeri- og kystdepartementet, om endring av forskrift 13. oktober 2006 nr. 1157 (konsesjonsforskrifta)
10.05.2011

59. SSB – Tema: Jordbruk.
<http://goo.gl/5so4s>
02.08.2011

60. Klassekampen 18.06.2011, side 2 i papirutgaven – Norge utan landbruk?

61. SSB – Utslipp klimagasser – nasjonale tall.
goo.gl/fBZgo
30.05.2011

62. Norsk Bane - Deutsche Bahn anbefaler høyhastighetstog i Norge
<http://goo.gl/YnhDW>
20.07.2011

63. Transportøkonomisk institutt – Utvikling i transportytelser, kapasitetsutnyttelse og miljø for godsbiler
<http://goo.gl/guEeW>
20.07.2011

64. Zero – Norske el-bilprodusenter og importører
<http://goo.gl/vk1Wb>
20.07.2011

65. SSB Utslipp klimagasser – nasjonale tall
<http://goo.gl/fBZgo>
30.05.2011

66. Ibid

67. Kvotepreisen ble beregnet 22.07.2011 hos Klif – Kjøp et bestemt antall kvoter
<http://goo.gl/TK1oS>

68. WWF Norge har jobbet med å se på hvordan en norsk klimalov kan se ut, hvordan den vil virke og hvordan den kan implementeres. Rødt støtter hovedtrekkene WWF skisserer. Les WWFs rapporter om temaet her:
<http://goo.gl/fQBz2>

69. I Nedre Eiker kommune har de gjennomført et prøveprosjekt der verneombudene fikk ansvar for ytre miljø. Dette har ført til reduserte utslipp og lavere energikostnader. Det er mulig å lese mer om erfaringene med prosjektet her:
<http://goo.gl/xO2LF>
05.08.2011

70. SSB Rapport 46/2010 - Cappelen, Eika og Prestmo: Nedbygging av petroleumsvirksomheten – Hvor store blir utfordringene for norsk økonomi?
<http://goo.gl/4xEay>
2.12.2010

71. Rødt-politiker Jens Ingvald Olsen avslørte disse subsidiene i januar 2011. Saken fikk stor oppmerksomhet når den kom, og førte blant annet til at SSB var nødt til å endre flere av sine statistikker. Det er blant annet mulig å lese mer i artikkelen SSB-blemme til 23 milliarder i Dagens Næringsliv 23.02.2011, side 12 i papirutgaven.

72. For de som vil lese mer om dette kan vi anbefale Lars Thues bok Strøm og styring utgitt på Ad Notam Gyldendal i 1996.

73. NVE – Energistatus.
<http://goo.gl/exeuf>
29.07.2011

74. Europower utg 01, januar 2011, side 24 i papirutgaven – Norsk kraft på defensiven.

75. Norsk Industri – Norsk aluminium best på klima
<http://goo.gl/PTbq4>
29.07.2011

76. Klassekampen 21.02.2011, side 4 i papirutgaven – Ødsla bort oljefondet.

77. Klassekampen 18.05.2011, side 9 i papirutgaven – Kutt i klimastøtte

78. Kravet om Robin Hood skatt er reist internasjonalt av mange ulike grupper, med Attac i spissen. Les mer om kampanjen her:
<http://goo.gl/Dquqn>

ALDRI FERDIG

Planen du har lest nå har kommet til gjennom lange diskusjoner, mange møter, gode innspill og smarte forslag. Selv om vi er veldig fornøyd med resultatet, er politikkutvikling et arbeid som aldri blir ferdig. Det trengs mange revideringer av denne planen på veien mot det fornybare samfunnet, og ikke minst trengs det aktivister som kan spre politikken. Dersom du har lyst til å delta i Rødts klima-og næringspolitiske arbeid er det bare å ta kontakt via:

rødt.no/fornybar.

– Vår ambisjon er å lage en plan for et bærekraftig Norge der CO₂-utslippene er lave nok til at vi stabiliserer klimændringene på et nivå som både vi og økosystemene rundt oss kan leve med.

– Vi kan verken vente på den perfekte teknologien eller det perfekte samfunn før vi begynner omleggingen fra fossilalderen til en fornybar framtid.

– Det er ikke mulige tiltak, kunnskap eller teknologi som mangler, vi mangler en reell klimapolitikk.

– Det er de folkevalgtes rolle å legge til rette for at det skal være enkelt, praktisk og rimelig for innbyggerne å være miljøvennlige.

R Ø D T

OSTERHAUGSGATE 27

0183 OSLO

TLF: 22 98 90 50